Усвояване на европейските структурни и инвестиционни фондове за приобщаване на ромите

Ръководство за местните власти

Мрежа EURoma

Окончателна версия май 2014 г.

EURoma (*Европейска мрежа за социално приобщаване на ромите в рамките на структурните фондове* www.euromanet.eu) е инициатива, стартирана през 2007 г., която обединява 12 държави членки на ЕС с цел насърчаване на използването на структурните фондове за социалното приобщаване на ромското население. Партньорите на мрежата са представлявани от управляващите органи и държавните органи, отговарящи за политиките на ромите. Основните цели на EURoma са споделянето на стратегии, инициативи и подходи, взаимно учене въз основа на опита, генериране на знания и разпространението и стандартизирането на такива знания.

Съдържание

1. ВЪВЕДЕНИЕ 4

1.1 Защо е необходимо настоящото ръководство? 4

1.2 Цел на ръководството 5

1.3 Целеви групи и как да се използва настоящото ръководство 6

1.4 Нова положителна политическа рамка 6

1.5 Местното ниво като ключов фактор в процеса на интеграция на ромите 7

1.6 Съдържание на настоящото ръководство 8

2. ОСНОВНИ ПОСЛАНИЯ И КЛЮЧЪТ КЪМ УСПЕХА 8

2.1. Основни послания 8

2.2 Ключ към успеха и практически препоръки 10

3. НАСЪРЧАВАНЕ НА МЕСТНИТЕ ПОЛИТИКИ ЗА РОМИТЕ С ПОДКРЕПАТА НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРУКТУРНИ И ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНДОВЕ 12

3.1 Увеличаване на приложимостта на приобщаването на ромите в дневния ред на ЕС 13

3.1.1 Необходимост от подобряване на социалното положение на ромите 13

3.1.2. Положителна рамка на политиките на ЕС във връзка с ромите 15

3.2 Ромите на местно ниво: основни проблеми и предизвикателства 17

3.3 Свързване на европейските структурни и инвестиционни фондове с ромите 19

3.3.1 Как функционират европейските структурни и инвестиционни фондове 19

3.3.2 Европейските структурни и инвестиционни фондове на местно ниво 21

3.3.3 По какъв начин европейските структурни и инвестиционни фондове са свързани с ромите? 22

4.3.3 Какви са добавените стойности на прилагането на европейските структурни и инвестиционни фондове за приобщаване на ромите? 25

3.4 Кои видове оперативни програми насърчават приобщаването на ромите? 26

4. КАКВИ СА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ ПРЕЧКИ И КАК МОГАТ ДА БЪДАТ ПРЕОДОЛЕНИ? 29

4.1 Съществуващи пречки за достъп на общините до фондовете на ЕС за приобщаване на ромите 29

4.2 Пет стъпки за преодоляване на тези пречки 29

5. ПОТЕНЦИАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА МЕСТНИТЕ ВЛАСТИ, ЗА ДА ПОЛУЧАТ ДОСТЪП ДО ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРУКТУРНИ И ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНДОВЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРИОБЩАВАНЕТО НА РОМИТЕ 44

5.1 Четири модела за достъп до структурните и инвестиционните фондове на местно ниво 44

5.1.1 Инициативи за водено от общностите местно развитие (CLLD) 44

5.2.1 Устойчиво градско развитие 46

5.3.1 Интегрирани операции по жилищно настаняване 47

5.4.1 Глобални субсидии 49

5.2 Примери за усвояване от местните и регионалните власти на структурните и инвестиционните фондове за приобщаване на ромите **50**
ВАЖНИ УЕБСАЙТОВЕ 53
СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ 54

1. Въведение

1.1 Защо е необходимо настоящото ръководство?

Настоящото ръководство се публикува в критичен момент: в момента е в ход фазата на планиране на европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИ фондове) за следващия програмен период 2014-2020 г., бъдещите регламенти вече са одобрени и държавите членки или са в заключителните етапи на подписване, или току-що са подписани споразумения за партньорство (СП) и Оперативни програми (ОП). **Сега е моментът за действие!**

Местното равнище играе решаваща роля в прилагането на ЕСИ фондовете и по този начин, органите на местната администрация са от жизненоважно значение за гарантиране, че средствата достигат до местното равнище, т.е. до бенефициентите, включително и до ромското население.

ЕСИ фондовете, по-специално Европейският социален фонд (ЕСФ) и Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР), са основните финансови и политически инструменти на ЕС, предоставени на разположение на държавите членки за изготвяне и прилагане на политики, насочени към засилване на социалното сближаване и намаляване на неравнопоставеността в рамките на ЕС. В резултат на това в много държави ЕСИ фондовете са **голяма възможност за инвестиране в ромските общности.**

В действителност, те предлагат ресурси за изготвяне на по-ефективни дългосрочни политики, за засилване на сътрудничеството между националните, регионалните и местните органи на администрацията и ангажирането на различни участници, включително ромските организации. Поради това те са особено подходящи средства за улесняване на приобщаването на ромите по отношение на борбата с дискриминацията, насърчаване на равните възможности и подобряване на положението им в сферата на заетостта, образованието, здравеопазването и жилищните условия. Освен това те дават възможност за предприемане на дългосрочни интегрирани операции във всички тези области.

Проблемите на ромите придобиват все по-голямо значение на европейско равнище и насърчаването на социалното приобщаване на ромите е част от ключовия инвестиционен приоритет на ЕСФ „интеграция на маргинализирани общности като ромите“. Освен това както регламентът относно **ЕСФ, така и този относно ЕФРР изрично се позовават на ромското население като целеви бенефициенти:** 20% от ЕСФ са заделени за борба със социалната изолация и бедността, което включва ромското население като целеви бенефициенти; жилищните интервенции са допустими като част от интегрирана намеса в рамките на ЕФРР - те също могат да бъдат покрити от ЕСФ на допълваща основа.

Въпреки това една от най-важните причини за публикуване на настоящото ръководство е, че е налице необходимост от по-ефективно въздействие на ЕСИ фондовете по отношение на интеграцията на ромите на местно ниво; в действителност, много от

общините проявяват интерес към достъп до ЕСИ фондове с цел **подобряване на положението на тяхното ромско население на местно ниво**.

1.2 Цел на ръководството

Централната цел на настоящото ръководство е да предостави **насоки и конкретни предложения за използване на структурните фондове за приобщаване на ромите на местно ниво.** Ръководството трябва да се разглежда в контекста на нововъзникващата политическа рамка на Европейския съюз (ЕС), отразена в стратегията „Европа 2020“, Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите (НСИР), настоящия (2007-2013 г.) и бъдещия (2014-2020 г.) програмен период за ЕСИ фондовете. Допълва ръководството на EURoma *Отговор на нуждите на ромите през програмния период на структурните фондове 2014-2020 г. Ръководство за подобряване на процеса на планиране* чрез изместване на фокуса от процесите на национално и регионално планиране на споразуменията за партньорство и оперативните програми към **местното планиране на ефективни интервенции с ромите чрез използване на ЕСИ фондове.**

Ръководство на EURoma „Отговор на нуждите на ромите през програмния период на структурните фондове 2014-2020 г. Ръководство за подобряване на процеса на планиране“; http://www.euromanet.eu/newsroom/archive/euroma_launches_publication_to_support_the_effective_inclusion_of_roma_in_the_next_programming_period.html

ЦЕЛ НА РЪКОВОДСТВОТО

- **Представяне на практическа информация за това как функционират регламентите относно структурните фондове**
- **Разясняване на приоритетите на фондовете**
- **Разясняване как местните власти могат да получат достъп до фондове като инструмент за насърчаване на социалното приобщаване и подобряване на условията на живот на ромите в ситуации на изолация**
- **Предложение за практически модели**
- **Препратки към съществуващия опит**

1.3 Целеви групи и как да се използва настоящото ръководство

Основната целева аудитория на настоящото ръководство са **органите на местната администрация**, по-специално персоналът, отговарящ за политиките за ромите, и персоналът, отговарящ за политиките, които засягат ромите (т.е. образование, заетост, жилищно настаняване, социални услуги и др.), тъй като предоставя практически насоки и препоръки за получаване на достъп до ЕСИ фондове, за да се осъществяват дейности за приобщаване на ромите на местно ниво.

В допълнение настоящото ръководство може да бъде полезно за **институциите на национално и регионално ниво**, които са отговорни за изготвянето на ЕСИ фондове, особено на оперативните програми, тъй като осигурява конкретни модели и препоръки за това как средствата могат да бъдат приложени на местно ниво. Всъщност, регионалните и националните власти имат отговорността да позволят и гарантират подходящо участие на местните власти в достъпа до финансиране от ЕС.

Освен това **националното звено за контакт по ромските въпроси** може също така да се възползва от това ръководство и да разпространи информация на местно ниво в съответните държави; **ромските организации** могат също да я използват за активизиране на диалога им с местните власти и допринасяне за процеса на планиране.

1.4 Нова положителна политическа рамка

Последни тенденции при рамката на политиката на ЕС за улесняване на насърчаването на приобщаването на ромите на местно ниво:

1 През 2010 г. ЕС прие **стратегията „Европа 2020“ като своя всеобхватна рамка за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж за следващото десетилетие**. Стратегията включва конкретни цели, свързани със заетостта, образованието, намаляването на бедността и социалното приобщаване, които пряко засягат конкретни групи като ромите, например. Към настоящия момент тези цели ръководят процесите на национална, регионална и местна политика за постигане на поставените цели през 2020 г. По-конкретно, тези цели са важна част от процеса на европейския семестър и следователно се отразяват ежегодно в ключови документи, като например годишния обзор на растежа (ГОР), националните програми за реформи (НПР) и специфичните препоръчки за отделните държави (CSR), които в някои случаи изрично препоръчат засилване на усилията за подобряване на положението на ромското население на местно ниво.

2 Рамката на ЕС за **национални стратегии за интегриране на ромите** бе приета през 2011 г. и призовава държавите членки да изготвят НСИР. В тези национални стратегии следва да се посочат **конкретни цели в четири основни стълба: образование, трудова заетост, здравеопазване и жилищно настаняване.** Тези цели трябва да бъдат в съответствие със стратегията „Европа 2020“ и НПР на всяка държава членка.

3 Непрекъснато наблюдение и оценка на реализирането на НСИР са показали, че в много случаи на **националните стратегии им липсва прилагане на местно ниво**; в действителност, все повече и повече институции от ЕС са изразили становище, че „НСИР трябва да работят на местно ниво“. Ето защо, **достъпът до ЕСИ фондове на местно ниво трябва да се засили значително** през следващия програмен период 2014-2020 г. В отговор на това, това ръководство предоставя практическа информация за това как да се постигнат съответните национални цели за интегриране на ромите на местно ниво чрез прилагане на ЕСИ фондове.

1.5 Местното ниво като ключов фактор в процеса на интеграция на ромите

Както бе споменато по-горе, местните институции играят решаваща роля в прилагането на стратегии за интеграция на ромите, тъй като те са тези, които се занимават пряко с проблемите на ромите. Ефективното изпълнение на националната политика на местно ниво предполага специфични и конкретни мерки и активно участие на местните институции и заинтересовани страни.

В зависимост от административната структура в държавите членки, на местно ниво има тенденция да са концентрирани между доста и много компетенции, което означава, че много от **предизвикателствата за приобщаване на ромите са отговорност на органите на местната администрация**. В много страни, те са **ключови фактори за вземането на решения както и са доставчици на услуги**, като например жилищно настаняване, градоустройство, образование, здравеопазване, социални и екологични услуги - всичко това са ключови фактори за интеграцията на ромските общности.

Местните интервенции за насърчаване на интеграцията на ромите са в полза на всички граждани и следователно са от жизнено значение за:

- Прекъсване на предаваната от поколение на поколение бедност и социална изолация сред ромите;
- Освобождаване на енергиите на ромските младежи да генерират нови източници на растеж и фискални приходи;
- Създаване на конструктивни отношения в села и махали и допринасяне за социалното сближаване в местен, национален и европейски контекст;
- Принос към демократичната жизнеспособност на ЕС чрез осигуряване на участието на ромите на местната политическа сцена като трамплин за тяхното участие в националните и европейските политики;

1.6 Съдържание на настоящото ръководство

Какви са основните послания и ключът към успеха	➲ Дава конкретни препоръки за успешни подходи, добри практики и поуки от други примери на местно ниво.
Как да създадем местни политики, свързани с ромите, с подкрепата на ЕСИ фондове	➲ Очертава нарастващата значимост на приобщаването на ромите в дневния ред на ЕС и обяснява съществуващата рамка и инструменти, които могат да бъдат приложени на местно ниво. ➲ Подчертава проблемите и предизвикателствата, свързани с политиките за приобщаване на ромите на местно ниво, и обяснява как ЕСИ фондове могат да бъдат използвани за изпълнение на инициативи, които насърчават приобщаването на ромите на местно ниво. ➲ Дава представа за предимствата и добавената стойност на политиките за интеграция на ромите и дава примери и добри практики на местно ниво.
Как да се подходи към ключови проблеми	➲ Анализира съществуващите бариери за общините при достъпа до структурните фондове и дава практически съвети за това как да ги преодолеят.
Как да бъде поета инициативата	➲ Осигурява полезни предложения за това как да се информирате, как да създавате партньорства и да участвате в и повлиявате върху процеса на планиране на ЕСИ фондове.
Проучване на потенциални възможности	➲ Представя конкретен пример за начините на достъп до структурните фондове на местно равнище - забрани и задължения както и как функционират на практика.

2. Основни послания и ключът към успеха

В настоящата глава са очертани основните идеи на настоящото ръководство, като се обобщават основните послания и практически препоръки за прилагането на успешни политики за приобщаване на ромите на местно равнище.

2.1. Основни послания

Въз основа на препоръките и конкретните предложения, представени в настоящото ръководство, основните послания могат да бъдат обобщени, както следва:

Послание 1: Приобщаването на ромите е задължение на местните власти. Преди всичко то е от полза за цялата общност, не само за ромите.

Факти, които трябва да се запомнят:

- На европейско равнище съществува мрежа за национални стратегии за интегриране на ромите (НСИР), която призовава за действия на местно ниво.
- Вашата държава следва да приложи НСИР, в която са идентифицирани действия и потенциални териториални фокус зони.
- Насърчаването на приобщаването на ромите не само спестява средства и предотвратява бъдещи проблеми и конфликти, а и осигурява икономическа и социална възвръщаемост за цялата общност.

Практически предложения:

- Превърнете приобщаването на ромите в политически приоритет в местния дневен ред.
- Определете политическа стратегия за приобщаването на ромите въз основа на (местна) диагноза на ситуацията.
- Идентифицирайте ясни приоритети и цели
- Ангажирайте и овластете ромите във всички етапи на инициативите за интегриране на ромите
- Учете се от опита и се свържете с други села/общини/градове

Послание 2: Общините могат да ползват ЕСИ фондове за приобщаване на ромите чрез разработването на проекти, по-специално насочени към интегрирането на ромите, или чрез разработването на проекти с фокус върху зони с висока концентрация на роми.

Факти, които трябва да се запомнят:

- В момента вашата държава планира действията си за периода на финансиране до 2020 г.
- ЕСИФ включват цели, свързани с образование, заетост и социално приобщаване.
- Налице е един инвестиционен приоритет на ЕСИ, който е специално насочен към ромите и другите маргинализирани общности.
- С подкрепата на ЕСИФ местните власти могат да предприемат интегрирани операции, чиято цел е десегрегация на изолирани населени места, където живеят роми.

Практически предложения:

- Открийте как ЕСИ фондовете се усвояват във вашата държава.
- Идентифицирайте органите, отговорни за изпълнението на оперативните програми по ЕСИ.
- Възползвайте се от широкия кръг организации, които могат да ви представят информация и съвети относно изпълнението на финансирани от ЕСИ дейности за интегриране на ромите на местно ниво.

Послание 3: Съществуват различни начини за предприемане на действия в отговор на нуждите на ромите посредством фондовете на ЕС, като различните нужди могат да бъдат задоволени с различни фондове.

Факти, които трябва да се запомнят:

- Можете да получите достъп до фондове за проекти, които са специално насочени към приобщаването на ромите в сферата на образованието, заетостта, социалното приобщаване и борбата срещу дискриминацията.
- Можете да получите достъп до фондове за дейности на територии, на които живеят роми.
- Можете да разработите инициативи за водено от общностите местно развитие, което ангажира местните заинтересовани лица.
- Можете да получите достъп до помощ за изграждане на капацитет и техническа помощ.

Практически предложения:

- Проучете и разгледайте потенциални варианти и изберете най-подходящия според обстоятелствата във вашето село/община/град.
- Научете как други населени места се справят с приобщаването на ромите.
- Учете се от уроците, идентифицирани в други отчети и добри практики.

2.2 Ключ към успеха и практически препоръки

Въз основа на препоръките и конкретните предложения, представени в настоящото ръководство, са идентифицирани следните фактори като имащи положителен ефект върху успеха на местни програми за приобщаване на ромите:

1 Отделете достатъчно време за планиране и **планирайте за средносрочен и дългосрочен период** (например проекти за 3-4 години до 7 и повече години) с цел постигане на устойчиви резултати чрез извършване на правилен диагностичен анализ на ситуацията и **определяне на измерими показатели** в ключовите области на ромското приобщаване (т.е. образование, заетост, здравеопазване и жилищно настаняване).

2 Съчетайте действия, насочени към множеството измерения на проблемите, пред които са изправени ромите. По този начин трябва да се прилага **интегриран подход** (например специфични и адаптирани програми за образование, заетост, здравеопазване и жилищно настаняване в добра координация със социалните и други услуги; индивидуални насоки).

3 Надграждайте върху съществуващия опит, което да гарантира приемственост и устойчивост на действията в средносрочен до дългосрочен план.

4 **Определете мандатите и отговорностите** (с възможност за споделяне на отговорностите) за програмата. Функцията за лидерство трябва да бъде ясно дефинирана.

5 **Достъпът до заетост и жилища** е централен фактор в **градските райони** (включително и за мигрантите от ромски произход): заетост, съчетана със социални жилища, може да действа като трамплин, допълнен с дейности по обучение и индивидуални насоки за образование (включително системна подкрепа на ромски деца, за да се предотврати преждевременното напускане на училище).

6 Активно **ангажирайте и овластете ромите** от фазата на планиране нататък (включително изпълнение, мониторинг и оценка), включително чрез ромски медиатори. Трябва да бъдат сформирани партньорствата с организациите на гражданското общество, особено ромските организации. Плановете трябва да включват действия за изграждане на капацитет за всички заинтересовани страни.

7 Разгледайте особеното положение на **жените от ромски произход**, по-специално множеството форми на дискриминация и неравенството между половете.

8 Подобрете ноу-хау и специализацията на местния персонал и **повишете политическата и обществената осведоменост** по отношение на предразсъдъците и дискриминацията.

9 Стремете се към **интегриране на проблемите на ромите в общите политики** (избягвайте сегрегирани или паралелни програми). Общите услуги следва да бъдат адаптирани към нуждите на ромите.

10 Инициативите трябва да бъдат **„ясно, но не изключително насочени“**, което означава, че трябва да бъдат адаптирани и отворени към ромите, но също трябва да включат и други потенциални бенефициенти, особено уязвимите и маргинализирани.

11 Мобилизирайте **всички съществуващи ресурси** (човешки, институционални, икономически) за проектите.

3. Насърчаване на местните политики за ромите с подкрепата на европейските структурни и инвестиционни фондове

Ключови идеи

1 **Местните и регионалните власти играят основна роля в управлението на процесите по приобщаване на ромите** във всички държави членки на ЕС, което ги прави естествени кандидати за финансирани от ЕСИ операции.

2 Новите ЕСИ фондове предвиждат **активна ангажираност на местно ниво** при планирането и усвояването на фондовете, както и специфични форми на действия, адаптирани към нуждите на местно ниво:

- Местните власти са институциите най-близо до гражданите и много от **най-важните решения, засягащи ромите, се вземат на местно ниво**, особено по отношение на практически ежедневни въпроси като здравеопазване, образование, жилищно настаняване и социални грижи, което може да се нарече роля на „близост“;
- Те са важни доставчици, ако не и **най-важните доставчици на услуги, които са от жизненоважно значение за ромската общност**: социални услуги, жилищно настаняване, здравни услуги, образование, комунални услуги (например водоснабдяване, третиране на отпадъци, улични настилки, улично осветление);
- Те **обединяват широк кръг от заинтересовани страни**, необходими за успешното изпълнение на проекти за местни инициативи и услуги за

ромското население;

- Те обикновено са органът, **отговорен за физическото и пространствено планиране,** където проблемите с гетата могат да бъдат най-трудни;
- Те са **отправна точка за приобщаване на ромските общности в местната политика**, демократичното общество и активното гражданство, които са от съществено значение за социалното приобщаване;
- Те често **прилагат съществуващите национални планове и стратегии за интеграция на ромите** в съответствие с тяхното ниво на компетентност и ще го правят в по-голяма степен в рамките на НСИР. Националните и регионалните власти трябва да подкрепят местното равнище при изпълнението на тези планове.

3.1 Увеличаване на приложимостта на приобщаването на ромите в дневния ред на ЕС

3.1.1 Необходимост от подобряване на социалното положение на ромите

Подобряването на социалното положение на ромите е не само въпрос на човешки права и солидарност - **това е и икономически въпрос.** Ромите са най-голямата малцинствена група в Европа, като наброяват общо между 10 и 12 милиона души. Тази група се разпространява на целия европейски континент и е с висока концентрация в Централна и Източна Европа. Ромското население се характеризира със значителна степен на хетерогенност между и в рамките на държавите, между градските и селските райони, между и в рамките на градовете. Въпреки това разнообразие и с изключение на някои специфични ромски групи и индивидуални случаи, **много висок дял на лицата от ромски произход са засегнати от тежки форми на бедност и социална изолация**, особено в някои държави.
Смята се, че 90% от ромите в държавите членки с най-голямо ромско население живеят в или са в риск от бедност, а почти 80% от ромите се сблъскват с тежки материални лишения.

Ромите са изправени пред сериозни социални проблеми, които се проявяват в:

- ниско степен на образованост
- високи нива на безработица и рискова заетост,
- неадекватно жилищно настаняване, липса на жилище
- лошо здравеопазване,
- отрицателен социален имидж и дискриминация въз основа на етнически произход.

Различията между ромските общности и мнозинството от населението са се увеличили значително в много държави през последните две десетилетия. Тази **ситуация се влошава допълнително** в резултат на настоящата икономическа криза и нарастването на расистките изказвания и движения и усилва трудностите, срещани от

общините при управление на многообразието и за постигане на социално и териториално сближаване.

Порочният кръг на изолацията на ромите

В допълнение към горното, също така е важно да се подчертаят икономическите разходи на изолацията на ромите. Тъй като по-голямата част от ромите в трудоспособна възраст нямат достатъчно образование, успешното им участие на пазара на труда е ограничено. В резултат на това европейските държави губят стотици милиони евро годишно под формата на производителност и данъчни вноски към държавния бюджет. Освен това в няколко държави целите на „Европа 2020“, свързани със заетостта, образованието и социалното приобщаване, няма да бъдат постигнати, ако не съществува значителен напредък в процеса на интеграция на ромите.

Източник: Световна банка, „Икономическа цена на изолацията на ромите“: http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/EXTROMA/0,,contentMDK:22526807~pagePK:64168445~piPK:64168309~theSitePK:615987,00.html

3.1.2. Положителна рамка на политиките на ЕС във връзка с ромите

Без съмнение, проблемите на ромите са придобили голямо значение в дневния ред на ЕС в рамките на последните няколко години. Следните събития са допринесли за формирането на положителна рамка на политиките за ромите в Европейския съюз:

Година	Политика и правни мерки	Характеристики
2009 г.	10 Общи основни принципа за приобщаването на ромите	1. Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики 2. Ясно, но не изключително насочване 3. Междукултурен подход 4. Стремеж към интегриран подход 5. Осъзнаване на измерението за равенство между половете 6. Прехвърляне на политики, основани на доказателства 7. Използване на инструментите на Европейския съюз 8. Ангажиране на регионалните и местните власти 9. Ангажиране на гражданското общество 10. Активно участие на ромите
2010 г.	Изменението на член 7, параграф 2 от Регламент 1080/2006/ЕО относно Европейския фонд за регионално развитие по отношение на допустимостта на разходите за жилищни интервенции в полза	• Значително повишаване на наличието на финансови ресурси на ЕС за приобщаване на ромите • Акцент върху важността на участието на общините като бенефициенти в усвояването на структурните фондове. • Създаване на интегриран подход и десегрегация като условие за достъп до средствата от ЕФРР за интервенции, свързани с жилищното настаняване.
	Съобщение на ЕК „Социалната и икономическата интеграция на ромите	• Качествена промяна в подхода на ЕС към социо-икономическа интеграция, подобряване на социалните условия и достъпа до социални права на ромите, като се допринася за приоретизиране на ромския въпрос в политическия дневен ред и прилагане на общ подход към приобщаването на ромите сред заинтересованите страни
2011 г.	Съобщение на ЕК *„Рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г.“*	• Изрично застъпничество за прилагането на СФ за приобщаването на ромите в националните стратегии за интегриране на ромите. • Акцент върху решаващото значение на местните органи в програмите за прилагане, за да се постигне промяна на терен.
2013 г.	Препоръка на Съвета относно ефективни мерки за интегриране на ромите в държавите членки	• Силна индикация на ангажимента на ЕС, за да се гарантира, че СФ достигна до ромите и ангажирането на местните власти в използването на СФ за приобщаване на ромите • Настоятелен призив към държавите членки да изпълнят задълженията си към гражданите на ЕС от ромски произход.

3.2 Ромите на местно ниво: основни проблеми и предизвикателства

Повечето от предизвикателствата, свързани с приобщаването на ромите, трябва да бъдат решени на местно ниво, тъй като това е мястото, където живеят ромите. Проблемите, пред които са изправени ромите на местно ниво, често са пряко свързани с техните условия на живот. Категоризацията по-долу не обхваща цялото разнообразие, нито пък са обобщени ситуациите, пред които са изправени ромите, живеещи в Европа; Въпреки това различните ситуации се отнасят до най-честите условията на живот на ромското население, които се наблюдават в целия ЕС, и следователно осигуряват вникване в проблемите и предизвикателствата, пред които са изправени на местно ниво:

Най-честите ситуации на ромите в Европа на местно ниво[1]

Ситуация 1: Ромски общности, живеещи в интегрирани градски и крайградски квартали

Характеристики	Динамика и тенденции	Среща се в
• Зони с висока гъстота в градовете, обикновено квартали на ниската средна класа или работническата класа. • Ромите живеят заедно с останалата частна населението, често с други малцинства/мигранти. • Включени са в процеса на социо-икономическа интеграция, но са с по-високрискот изолация в сравнение със своите съседи. • Обикновено публичните услуги са качествени.	• Високата физическа концентрация на роми има тенденцията да пречи на интеграцията, като разпръскването й помага. • Концентрацията често може да бъде причинена от феномена „бели имигранти“. • Концентрацията в жилищен аспект има мултиплициращ ефект върху публичните услуги, особено образование (по-висока раждаемост). • Публичните инвестиции в инфраструктура (например качество на социалните жилища) са ключови за положителната промяна. • Активните практики (ангажираност на ромски асоциации) ускоряват приобщаването. • Достъпът до публични услуги е ключов за интеграцията.	• Широко разпространено в Испания. • Също често срещано в Централна Европа (Унгария, Чешката република, Словакия) както и Полша, Румъния и България

Ситуация 2: Ромски общности, живеещи в сегрегирани градски и крайградски квартали

Характеристики	Динамика и тенденции	Среща се в
• Запуснати градски и крайградски квартали, пространствено изолирани, гета, махали или полуселски жилищни зони • Етническа концентрация (изключително роми), високи нива на бедности лишение • Понякога дълготрайно пребиваване там, понякога в резултат на миграция от провинцията към градовете, понякога обитавани след разпада на съветския блок (следствие от изселване)	• Липсата на мерки, насочени към подобряване на физическия и социален достъп, липса на инфраструктура (влошаваща се с времето), ниско качество на жилищата • Символични и физически граници • Стигма: липса на привлекателност за частни инвестиции, непривлекателно за експерти от публичните служби (особено най-квалифицираните и най-важните за подобряването на социо-икономическите условия), поставяне на стигма върху самия себе си (намалява очакванията за подобрение) • Изоставени от обществото: извън приоритетите на местните политици, разпространени стереотипи „те не искат да бъдат интегрирани“, влияние върху намаляващия интерес и компромиса на ромите за приемане както на публични, така и на частни блага • Етническа концентрация, „бели имигранти“	• Словакия • Чешка република • Унгария • Румъния • България • Гърция • Испания • Португалия • Италия • Франция • Но има примери от всички държави на ЕС

[1] Възпроизведено от „Успешни примери за приобщаване на ромите в ЕС.“ [“What works for Roma inclusion in the EU. Policies and model approaches.”] ГД „Правосъдие“ на ЕК, http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/whatworksfor_romainclusion_en.pdf

Ситуация 3: Ромски общности, живеещи в сегрегирани селски махали

Характеристики	Динамика и тенденции	Среща се в
• Сегрегирани селски махали, изолирани от градовете и селата, или разположени в съседство на села, крайни лишения • В някои държави (Словакия, Румъния, Унгария) „сегрегирани села“: превърнати в гета, висок риск от социо-икономическа изолация • Много са създадени в началото на 50-те години, но и много са скорошни. • Липса на основна инфраструктура и достъп до услуги. • Липса на достъп до ресурси за производство (земя, работен капитал), необходими за земеделие: липса на храна и средства за отопление.	• Висока раждаемост, ранни бракове и др.: разрастване на гетата, нарастващ дисбаланс между роми и неромн • Задълбочаваща се липса на основни потребителски стоки и икономически възможности. • Крайна бедност и високи нива на зависимост от социални помощи, капана на дълга, който води до различни форми на експлоатация. • Правна несигурност: липса на права върху имущество (отказ от публични услуги) • Нарастваща миграция: към градовете, към други държави (ЕС-15)	• Словакия: 25 % от ромите • Румъния: 40,5 %-65 % • Унгария: 44 %-60 % • България: 43-48 % • Гранични територии: Унгария-Словакия, Румъния-Сърбия, Румъния-Унгария. • Гърция: 25% • Португалия: Алгарве

Ситуация 4: Ромски имигранти и граждани на ЕС от ромски произход, които се движат в рамките на държавите членки от ЕС-15

Характеристики	Динамика и тенденции	Среща се в
• Краткосрочни и средносрочни мигранти (бивша Югославия, Румъния, България, Словакия и Чешката република) главно към ЕС-15. • Фактори в държавите на произход: бедност и расизъм, дискриминация, насилие • Фактори в държавите на дестинация: кръгови характеристики, търсене на по-стабилна работа/ по-висококачествени публични услуги, приятели и семейство в държавите на дестинация, по-ниска дискриминация срещу роми • Статут: липса на пълноправно гражданство (етническо малцинство), бежанци или търсещи убежище, без разрешение за пребиваване	• Повишаваща се значимост в политическия дневен ред: влошени публични възприятия на ромите, дипломатическо напрежение по ромския въпрос, което насърчава расисткия политическидискурс • Генерализирано обърквне и неадекватност на обичайните механизми • Нарастваща враждебност и подход на обществения ред • Задълбочаващ се омагьосан кръг на изолация и дискриминация	• През 1990-те: миграция към Италия, Франция, Обединеното кралство, Германия, Белгия • Последни тенденции: към всички държави от ЕС-15, включително периферните: Ирландия, Испания, Португалия; в по-малка степен към скандинавските държави

Ситуация 5: Роми-номади и хора с полуномадски начин на живот

Характеристики	Динамика и тенденции	Среща се в
• Имат тенденция да обитават обособени места (къмпинги и др.), намиращи се на разстояние от по-голямата част от населението, обикновено са изградени от местните власти, понякога наемат земя, където многолюдни семейства разполагат мобилните си домове • Избягва се мобилността през зимата, а тя се засилва през лятото	• Като цяло не е много разпространено в днешно време (средата на 20-ти век) • Трудности в миналото за държавите да приемат този начин на живот, неразбиране на причините от страна на населението • Номадският начин на живот води до някои административни проблеми за публичните институции (достъп до услуги): нарастваща конфронтация с властите, дискриминация • Караваните са признати като форма на жилищно настаняване (в някои държави), ограничено пространство, местните власти често ги пренебрегват, за да намалят натиска от гражданите	• Често срещано в миналото • Продължава в Западна и Северна Европа: Белгия, Германия, Франция, Италия, Обединеното кралство и Ирландия, до известна степен в скандинавските държави и Нидерландия

3.3 Свързване на европейските структурни и инвестиционни фондове с ромите

3.3.1 Как функционират европейските структурни и инвестиционни фондове

Европейските структурните и инвестиционни фондове (ЕСИ) са ключов финансов инструмент за изпълнението на националните стратегии за интегриране на ромите.

11-те тематични цели на ЕСИ фондове

Няколко фонда функционират като допълващи се

Регламентите относно два конкретни фонда ЕСИ по специално са насочени към интегрирането на ромското население:

- **Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР)** има за цел да засили икономическото, социалното и териториалното сближаване в ЕС чрез коригиране на дисбалансите между регионите. ЕФРР подкрепя регионалното и местно развитие с цел да допринесе за всички тематични цели. Той често се използва за „материални“ проекти и инфраструктура, като пътища, мостове, железопътни линии и др., а през следващия период, за подкрепа на иновациите както и за насърчаване на нисковъглеродната икономика. Въпреки това може и трябва да се използва за социална инфраструктура (социални и обществени съоръжения, общностни услуги, развитие на общността и на жилищния фонд в случай на маргинализирани общности).

- **Европейският социален фонд (ЕСФ)** е основният финансов инструмент на ЕС за инвестиране в хората. Това повишава възможностите за заетост на европейските граждани, насърчава по-доброто образование и подобрява положението на най-уязвимите хора в риск от бедност. Фокусира се върху последните четири тематични цели (8.11). Съществува специален инвестиционен приоритет с акцент върху ромите.

В допълнение **Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)** има за цел да подпомага селските райони чрез подобряване на конкурентоспособността на земеделския и горския сектор, подобряване на околната среда и ландшафта и подобряване на качеството на живот в селските райони и насърчаване разнообразяването на икономиката в селските райони. Както е описано в горната глава, много от ромите, особено в някои държави, живеят в селски райони и имат лошо качество на живот. Поради това този фонд би могъл да се справи с микро-региони в неравностойно положение, където са разположени много селски населени места с ромско население.

Осигуряване на ЕСИ фондове

ЕСИ фондовете се разпределят между държавите членки след двустранни преговори с ЕК в началото на всеки седемгодишен програмен период или многогодишна финансова рамка - текущата е за 2014-2020 г. Въпреки че това са средства от ЕС, ЕСИ фондовете са под отговорността на държавите членки и техните регионални органи, които трябва да управляват тези бюджети съгласно съответните споразумения за партньорство, които включват серия от оперативните програми.

Държавите членки носят отговорност за осигуряване на ЕСИ фондове чрез така-наречените управляващи органи, които са определени като: *„Национален, регионален или местен публичен орган или публична или частна организация, определена от държавата членка да управлява ОП“.* Един и същ управляващ орган може да управлява повече от една ОП.

Нива на финансиране и географско покритие

В рамките на политиката на сближаване ще бъдат осигурени средства в размер на общо 325 милиарда евро (чрез ЕСИ фондове) за предстоящия програмен период 2014-2020 г. Нивата на инвестиции от ЕСИ зависят от степента на развитие на различните региони:

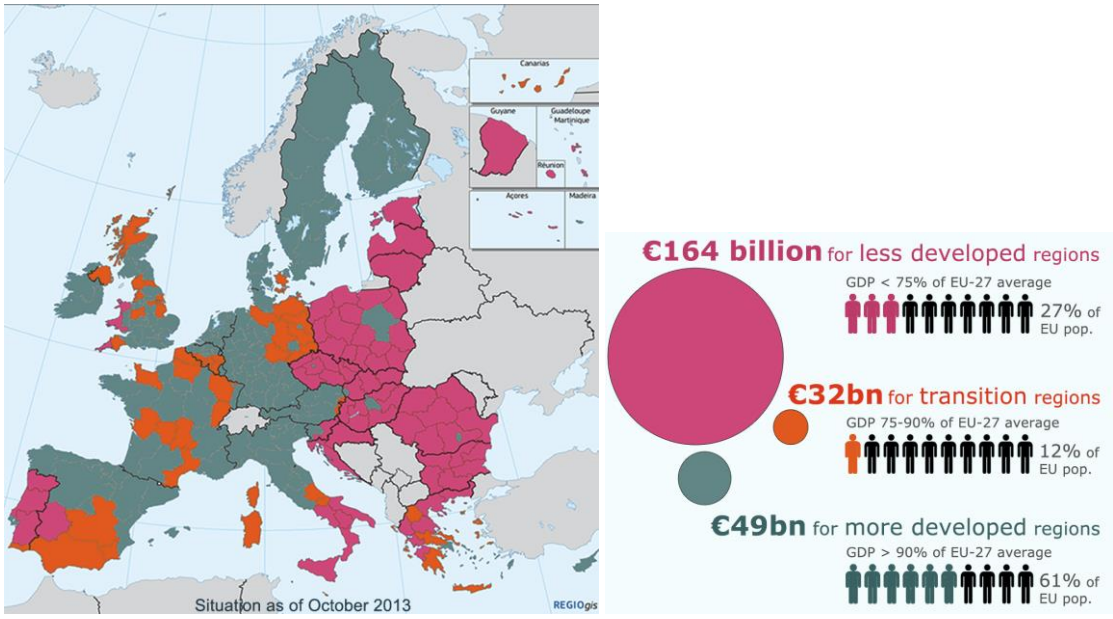

Източник: Европейска комисия

Съфинансиране

Нивото на съфинансиране варира в зависимост от региона: например, по-развитите региони обикновено трябва да съфинансират 50 %, преходните региони обикновено до 40 %, а по-слабо развитите региони - 20 %.

3.3.2 Европейските структурни и инвестиционни фондове на местно ниво

Новият програмен период 2014-2020 г. на ЕСИ фондовете засилва регионалното измерение в различни области:

Разпределение на ЕСИ фондовете по територии:

- Гореописаното географско разпределение на нивата на финансиране по ЕСИ представлява териториалните приоритети на инвестиционните цели в различните региони. Също така ясно подчертава важността на местното ниво за гарантиране, че фондовете постигат тяхната цел.

Укрепване на местното ниво в многослоен управленски контекст:

- В процеса на планиране на структурните фондове от държавите членки местното ниво играе ключова роля за споразуменията за партньорство и оперативните програми.

Местната перспектива на оперативните програми:

- Оперативните програми трябва да включват конкретни инвестиционни цели, които следва да бъдат постигнати в определени сфери, които впоследствие означава тясно сътрудничество между местното ниво както при процеса на планиране, така и при изпълнението.

Импулс за интегриран подход към териториалното развитие:

- В новите регламенти относно ЕСИ е посочено, че споразуменията за партньорство следва да включват мерки за гарантиране на интегриран подход към използването на средства за териториално развитие със специален фокус върху географските области, които са в най-голяма степен засегнати от бедността или целеви групи в най-висок риск от дискриминация или изолация.

Укрепване на местното развитие с активно участие:

- Местното ниво придобива особена сила в случая с ЕЗФРСР и акцента му върху развитието на селските райони, който изисква активна ангажираност на местното ниво.

Нов механизъм за изпълнение за местния интегриран подход:

- С цел насърчаване на интегриран подход от териториална гледна точка новите регламенти предвиждат два механизма за улесняване на ангажираността на местно ниво: водени от общността инициативи и интегрирани териториални инвестиции; и двата механизма включват ангажираност на местни заинтересовани страни и общности в изпълнението на програми.

Предварителни условия с териториална перспектива:

- Трябва да бъдат изпълнени предварителни условия с цел достъп до фондовете и разработване на програми. Всяко от условията определя критерии за съобразност - много от тях се отнасят до местното ниво.

3.3.3 По какъв начин европейските структурни и инвестиционни фондове са свързани с ромите?

Описаната по-горе цел 9 на ЕСИ фондове специално има за цел да насърчи социалното приобщаване и борбата с бедността, което е отразено в шестте инвестиционни приоритета на ЕСФ, насочени към постигането на тази цел 9. Всички

тези инвестиционни приоритети могат да се отнасят до приобщаването на ромското население; като вторият изрично се фокусира върху ромите.

Цел 9 на ЕСИ фондовете: Насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността

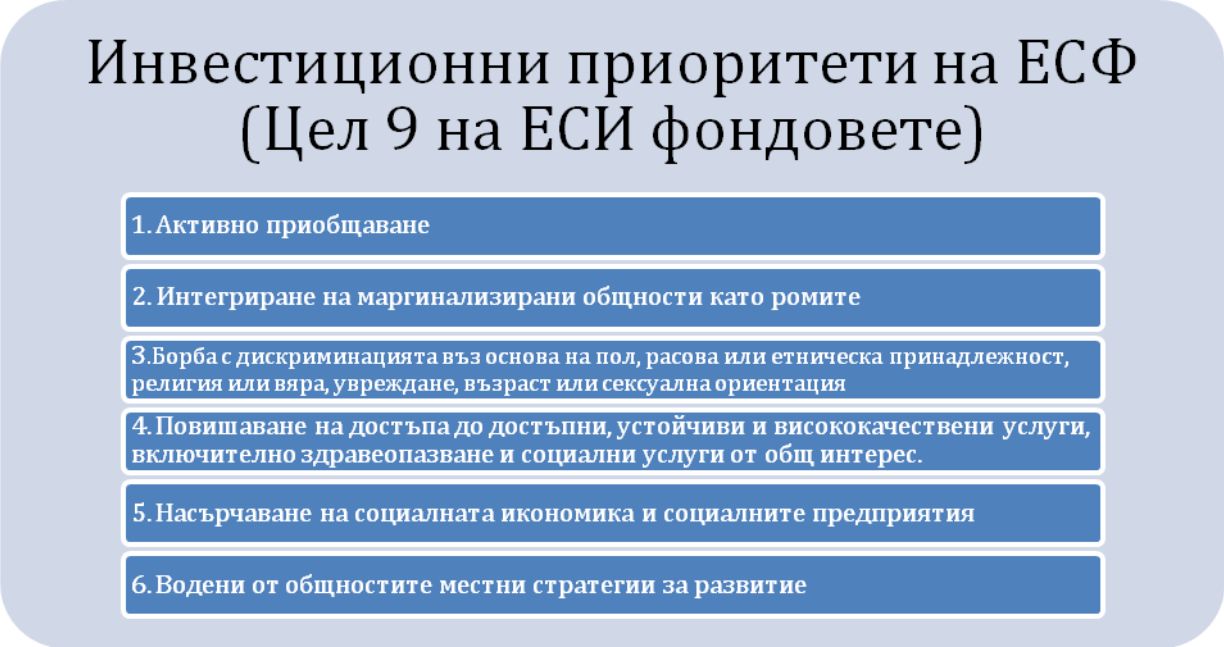

Както е описано по-горе, ЕСФ включва инвестиционен приоритет, който се отнася специално за ромите: **„Интегриране на маргинализирани общности като ромите“** Ето защо ЕСФ е идеалният ЕСИ фонд за финансиране на дейности, свързани с приобщаването на ромите.

Освен това този инвестиционен приоритет на ЕСФ може да се допълва от следните инвестиционни приоритети на ЕФРР:

- Инвестиции в здравна и социална инфраструктура за подобряване на достъпа до здравни и социални услуги
- Подкрепа за материалното и икономическото възстановяване на изостаналите градски и селски общности

Специфични инвестиционни приоритети на ЕСФ и ЕФРР, насочени към ромите

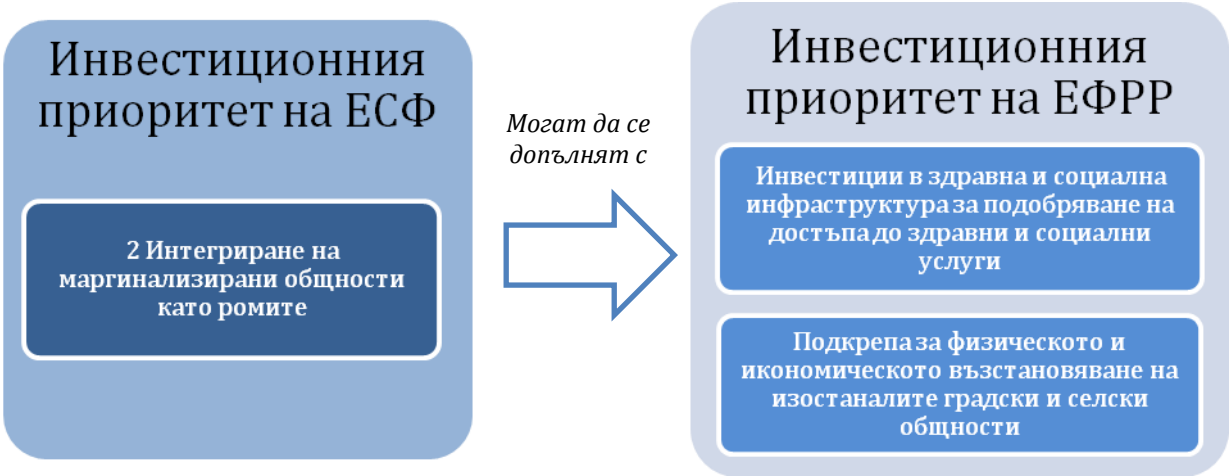

Възможни действия по този инвестиционен приоритет на ЕСФ (които могат да бъдат допълнени от ЕФРР):

- Интегрирани пътища към пазара на труда, включително индивидуална подкрепа, консултиране, ориентиране и достъп до общо и професионално образование и обучение.
- Достъп до услуги, по-специално социални грижи, социални услуги и здравеопазване
- Премахване на сегрегацията в образованието, насърчаване на ранното детско образование, борба с ранното отпадане от училище и осигуряване на успешен преход от училище към заетост.
- Мерки за преодоляване на предразсъдъците и дискриминацията.
- Подкрепа за материалното и икономическото възстановяване на изостаналите градски и селски общности, включително ромите, включително насърчаване на интегрирани планове, при които социалните жилища са придружени по-специално от интервенции в областта на образованието, здравеопазването, включително спортни съоръжения за местните жители и заетостта (ЕФРР).

Въпреки това е важно да се помни, че макар и да е налице конкретен инвестиционен приоритет по ЕСФ (по тематична цел 9 на ЕСИ фондовете), насочен към ромската общност, има много **възможности за приобщаване на ромите като бенефициенти на някои от другите тематична цели на ЕСИ фондовете, особено за целите на ЕСФ и съответните им инвестиционни приоритети**, както е посочено в таблицата по-долу:

Най-значимите инвестиционни приоритети по ЕСФ
по тематични цели 8, 10 и 11 на ЕСИ фондовете

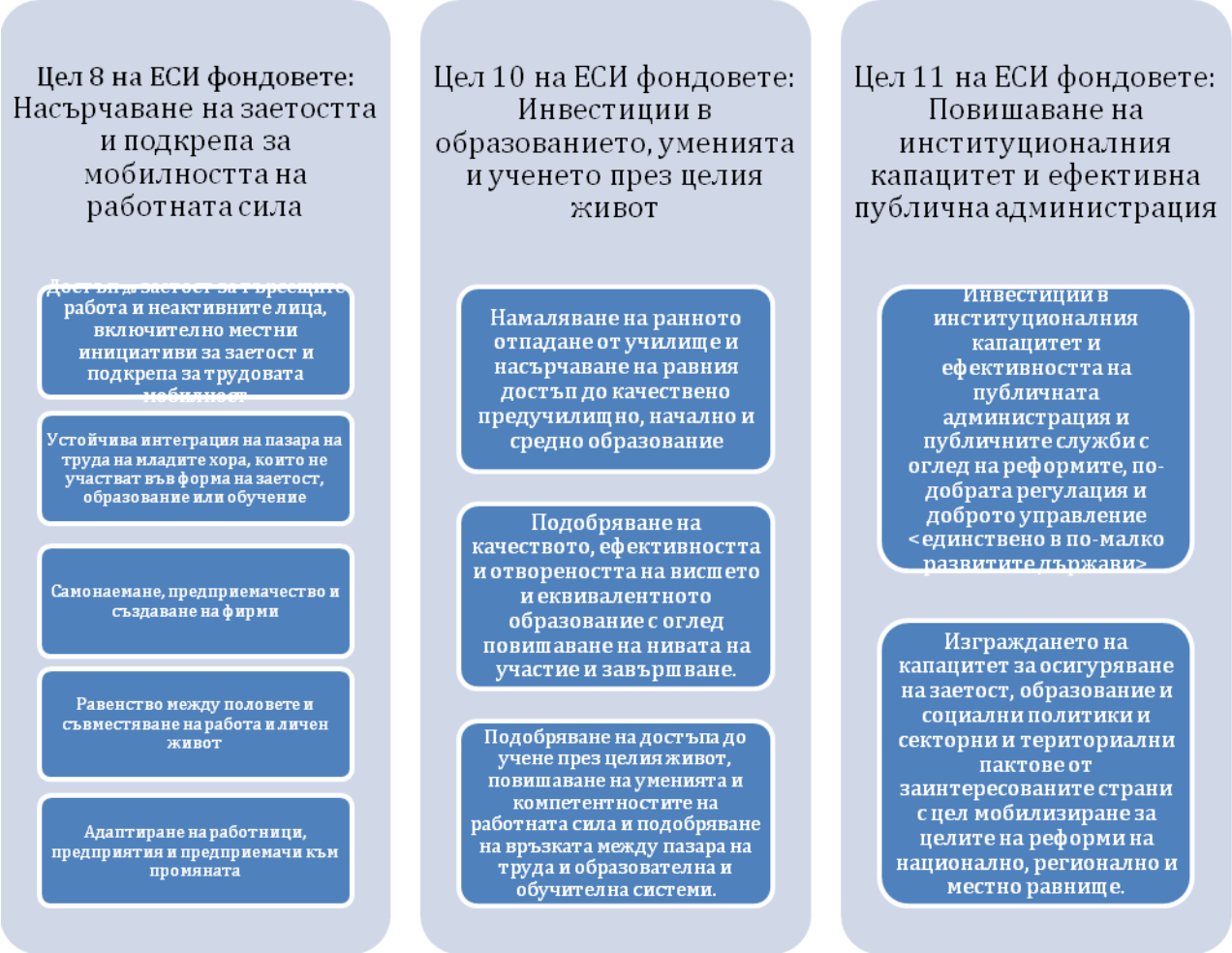

4.3.3 Какви са добавените стойности на прилагането на европейските структурни и инвестиционни фондове за приобщаване на ромите?

Прилагането на ЕСИ фондове за ромите предлага мощен финансов инструмент за ефективното изпълнение на НСИР:

Дългосрочни и устойчиви проекти	Проект на приобщаването на ромите трябва да има дългосрочна и устойчива визия. Следователно могат да бъдат разработени финансирани от ЕСИ проекти за приобщаване на ромите с продължителност до 7 години.
Значителна финансова подкрепа	Изискването за съфинансиране на ЕСИ фондовете стимулира активното участие на всички

	заинтересовани страни.
Възможност за комбиниране на нива за действие от холистична гледна точка	Дейности, изпълнявани едновременно на национално (политики) и местно равнище (ежедневни дейности), оказват значително въздействие: • **Низходящ подход - възходящ подход:** ЕСИ фондовете дават възможност за локализирано прилагане, което подпомага цялостния подход на ЕС за икономическото развитие и социалното сближаване. • **Местен подход - национален подход:** интегрирането на различни нива на проектиране и изпълнение на политиката. • **Ежедневни дейности - стратегии на политиката:** възможно е да се работи не само с ромската общност, но също така и с обществото като цяло, така че проектите и действията да са в полза на цялото общество.
Възможност за силни партньорства	Силното партньорство между публични и частни организации (публичните власти, бизнеса, медиите и сектора с нестопанска цел) е възможно и желателно за формиране на политиките, изпълнение, мониторинг и оценка.
Възможност за насочване към най-изолираните групи, макар акцентът да е върху проблемите на ромите	Чрез включване в дневния ред на политиката и чрез постигане на изпълнението на целевите, но все пак несегрегирани услуги. Действия, адаптирани към гаранции за целевите групи, и повишено въздействие, чрез което се поставя акцент върху тесните връзки между образованието, заетостта и приобщаването.
Възможност за изграждане на капацитет:	Чрез насърчаване на административния капацитет, обучение на ромски специалисти и мениджъри и създаване на местен социален капитал.
Нови модели на проектиране и изпълнение на политиката	Подходи към партньорството с висока степен на ангажираност на частни организации, включително и организации с нестопанска цел, в планирането и усвояването на фондовете.

3.4 Кои видове оперативни програми насърчават приобщаването на ромите?

Съществуват различни подходи, които държавите членки биха могли да използват за разработването на ОП, които насърчават приобщаването на ромите. В зависимост от вида и целите на ОП, разработвани за вашата държава, следните три подхода се използват най-често за целите на приобщаването на ромите в ОП:

- Ясно насочване означава фокусиране върху ромите и мерки за изпълнение, конкретно съобразени с техните нужди, или с акцент изключително върху изолирани групи, включително ромите. Ясното, но не изключително насочване към ромите, макар да включва други групи в сходни социо-икономически условия, се е доказало като един от най-добрите начини за справяне с социо-икономическата интеграция на ромите. Няколко държави включват конкретни мерки, насочени към ромите в своите оперативни програми. Изричното насочване предполага ясни цели, конкретни теми, адекватни форми на изпълнение както и специфични форми на отчитане.
- Интегрирането означава да се вземат предвид нуждите на ромите в различните оперативни програми и е една опция, която държавите членки могат да следват, за да се разработят политики, включително по отношение на ромите. В действителност насърчаването на приобщаването на ромите в обществото трябва да бъде крайната цел на всички политики.
- Микротериториалните действия се фокусират върху специфични потребности на географските райони в най-голям риск от бедност, както и на групите в риск от социална изолация и дискриминация, както е в случая на ромите. Този интегриран подход обикновено се съчетава с използването на няколко фонда с техните съответни цели, например ЕФРР следва да осигурява инвестиции в здравеопазване, образование и социална инфраструктура, както и да се възстановят физически и икономически изолирани площи; ЕСФ следва да се съсредоточи върху образованието, заетостта, социалното приобщаване, борбата срещу бедността и подобряването на административния капацитет.

Въз основа на описаните по-горе общи подходи за справяне с приобщаването на ромите в ОП, таблицата по-долу представя преглед на потенциалните ситуации и потенциални ОП, които можете да намерите във вашата държава. Също така разяснява, че в някои държави можете да откриете различни оперативни програми, които да осигурят на местните органи достъп до ЕСИ фондове, за да се финансират действия, които насърчават приобщаването на ромите.

Потенциални ситуации	**Най-вероятен подход**		
	Насочване	**Интегриране**	**Микротериториални действия**
1. Цялостна ОП с фокус върху ромите, например дадено правителство решава да създаде специална ОП за интеграция на ромите.	ОП по ЕСФ или ОП по ЕСФ с подкрепата на ЕФРР и/или ЕЗФРСР		Може да се съсредоточи върху градските или селските райони, включително области с по-висока концентрация на ромите

2. ОП обикновено насочени към социалното приобщаване, включително и конкретни цели и действия за ромите, например ОП за насърчаване на социалното приобщаване на най-уязвимите групи	ОП по ЕСФ или ОП по ЕСФ с подкрепата на ЕФРР и/или ЕЗФРСР		Може да се съсредоточи върху градските или селските райони, включително области с по-висока концентрация на ромите
3. Широкообхватен подход към ромите с една от няколко тематични цели на ЕСФ (образование, трудова заетост, социално приобщаване, административен капацитет), например ОП за развитие на човешките ресурси		Една или няколко ОП по ЕСФ или една или няколко ОП по ЕСФ с подкрепата на ЕФРР и/или ЕЗФРСР	Може да се съсредоточи върху градските или селските райони, включително области с по-висока концентрация на ромите
4. Широкообхватен подход към ромите в изпълнението на Инициативата за младежка заетост и на Гаранцията за младежта, като например оперативна програма за младежка заетост		ОП по ЕСФ или ОП по ЕСФ с подкрепата на ЕФРР и/или ЕЗФРСР	Може да се съсредоточи върху градските или селските райони, включително области с по-висока концентрация на ромите
5. Широкообхватен подход към ромите с тематични цели, отговарящи на ЕФРР и ЕЗФРСР, например ОП за развитие на селските райони		Една или няколко програмни по ЕФРР и/или ЕЗФРСР.	Може да се съсредоточи върху градските или селските райони, включително области с по-висока концентрация на ромите

4. Какви са съществуващите пречки и как могат да бъдат преодолени?

4.1 Съществуващи пречки за достъп на общините до фондовете на ЕС за приобщаване на ромите

В много държави ЕСИ фондовете понастоящем са недостатъчно използвани, особено на местно и регионално ниво на администрация. Често срещани пречки за достъпа до ЕСИ фондове на местно ниво са:

Често срещани пречки	➲ Политическо нежелание, отчасти поради обществено противопоставяне ➲ Ниската мотивация поради предишни неуспехи ➲ Липса на информация за възможностите за финансиране по ЕСИ ➲ Липса на активно участие на местно ниво в процеса на планиране на ЕСИ фондове ➲ Ограничен технически капацитет на органите на местната администрация, понякога поради малкия им размер ➲ Изискване за съфинансиране в съчетание с липсата на ресурси и проблеми с паричния поток ➲ Комплексни административни правила, ръководещи ЕСИ фондовете ➲ Липса на ясни насоки за интервенция ➲ Трудности при създаване на подходящи партньорства

4.2 Пет стъпки за преодоляване на тези пречки

Стъпките по-долу са от съществено значение за общините при преодоляване на пречките за достъп до фондовете на ЕС за приобщаване на ромите. Таблицата по-долу представя кратък преглед на различните стъпки, които ще бъдат обяснени по-подробно в тази глава.

Стъпка 1 Превърнете интеграцията на ромите в приоритет на политиката	Предприемете мерки по отношение на липсата на политическа мотивация и нежелание и обяснете защо е важно местните политици да се справят с проблемите на ромите.

Стъпка 2 Информирайте се	Предприемете мерки по отношение на липсата на информация за възможностите за финансиране от ЕСИ (и до известна степен сложните административни правила, ръководещи ЕСИ фондовете) и обяснете къде да се намери необходимата информация.
Стъпка 3 Проучете всички възможности за съфинансиране	Предприемете мерки по отношение на изискванията за съфинансиране за и липсата на ресурси и дайте съвети за това къде да бъде намерено възможно съфинансиране.
Стъпка 4 Създайте контакти и се учете от другите	Предприемете мерки по отношение на липсата на информация относно възможностите за финансиране по ЕСИ и ограничения технически капацитет. Дадени са примери за различни платформи, форуми, програми и др., които могат да бъдат полезни за учене, споделяне на опит и получаване на подкрепа.
Стъпка 5 Създайте партньорства и насърчете сътрудничеството	Предприемете мерки по отношение на трудностите при установяването на адекватни партньорства и предложете начини за засилване на сътрудничеството с различните заинтересовани страни.

Стъпка 1

➲ **Превърнете интеграцията на ромите в приоритет на политиката**

Както бе обяснено по-горе, липсата на политическа мотивация е една от основните пречки пред насърчаването на интеграцията на ромите. Първата стъпка при решаването на проблема с изолацията на ромите е политическата воля и ангажимента на политическите институции на всички нива: **Приобщаването на ромите трябва да бъде неразделна част от политически дневен ред** - на национално, регионално и местно ниво.

Защо трябва избраните местни представители да се справят с проблемите на ромите?

1. **Тъй като борбата с изолацията на ромите е най-правилното нещо, което да направите:** насърчаването на политиките за приобщаване на ромите в съответствие не само отговаря на международните стандарти, а и насърчава защитата на човешките права.
2. **Тъй като социалният образ и възприемането на града/общината/селото ще се подобри,** ако всички лица на общността са напълно интегрирани (например градове, които нямат проблеми с установяването се възприемат като по-

безопасни и по-стабилни от населението; популации в градовете с високи нива на сегрегация обикновено са изправени пред силна стигма).

3. **Тъй като поддържането на сегрегация и изолация е по-скъпо**: има голям брой доказателства, че градовете, които инвестират в насърчаването на приобщаването на маргинализираните общности, не само спестяват разходи в дългосрочен план, а и получават икономически ползи посредством повишена социален и човешки капитал (например, нерешаването на проблема на сегрегирани ромски населени места предполага големи разходи за решаване на социални проблеми, засягащи цялата общност, а проблемите остават нерешени; преходните селища обикновено означават повече разходи и забавяне на решаването на проблемите)
4. **Тъй като намаляването на сегрегацията подобрява социалните взаимоотношения на цялата общност:** докато сегрегация може само да доведе до дискриминация и конфликти, интеграцията е ключът към по-хармонично общество.
5. **Тъй като това е в полза на всички граждани:** всеки иска да живее в сигурно, стабилно и хармонично общество, което предоставя възможности за всички. Подобряването на положението на ромите ще е от полза за всички съседи. Отговорът на нуждите на ромите трябва да бъде по начин, който е от полза за всеки.
6. **Тъй като това е начин за привличане на финансиране по ЕСИ**: добре разработени проекти за приобщаване на ромите най-вероятно могат да получат финансиране по ЕСИ. Структурните и инвестиционните фондове са една от най-добрите възможности да се инвестира в ромските проекти на местно ниво.

Стъпка 2

➲ **Информирайте се**

Двата най-важни въпроса преди да започнете са:

➲ **Кой взема решения за изпълнението на финансираните по ЕСИ програми в моята държава?**

Решенията за отпускане на ЕСИ фондове във всяка държава се взимат от националните и регионалните власти:

➲ На политическо ниво: От централното правителство (обикновено Президентството и Министерството на финансите, съвместно с други министерства и/или ведомства, например Министерството на труда, образованието и социалните въпроси за ЕСФ, Министерството на градоустройството и благоустройството за ЕФРР, Министерството на земеделието за ЕЗФРСР).

- На техническо и административно ниво от ЕСФ, ЕФРР и ЕЗФРСР, Управляващите органи, обикновено се намира в държавните министерства. Управляващите органи са посредници, които отговарят за управлението на тези средства и техните съответни оперативни ОП.
- Важно е да се вземе предвид, че в някои държави се наблюдава висока степен на административна децентрализация в регионите; Следователно органите на регионалната администрация играят важна роля в процеса на вземане на решения. Например, почти всички региони имат Регионалните оперативни програми.

Управляващ орган по ЕСФ във вашата държава:
http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=524&langId=en

Управляващ орган по ЕФРР във вашата държава:
http://ec.europa.eu/regional_policy/manage/authority/authority_en.cfm

- **До каква степен местните власти трябва да участват в изпълнението на финансирани от ЕСИ програми?**

Одобрен наскоро, **Европейския кодекс за поведение за партньорство** в рамките на ЕСИ фондове[2] задължава държавите членки да включат съответните партньори в подготовката и да гарантират тяхното участие в изпълнението на оперативните програми. Регламентът придава особено значение на компетентните регионални, местни, градски и други публични органи, включително регионалните власти, национални представители на местните власти и местните власти, представляващи най-големите градове и градските райони. Кодексът за поведение посочва, че държавите членки включват съответните партньори в подготовката на програми, включително по отношение на следните задачи:

- анализ и идентифициране на нуждите;
- определяне или избор на приоритети и свързаните с това специфични цели;
- разпределение на финансиране;
- определяне на специфични показатели за програмите;
- състав на Комитета за наблюдение

Какво трябва да знам?

Горепосочените **Управляващи органи** (по-специално Управляващият орган по ЕСФ във вашата държава) трябва да ви предостави информация по следните важни въпроси, по които трябва да сте наясно, когато планирате финансирани от ЕСИ дейности за интеграция на ромите на местно ниво:

1. Има ли ОП в моята държава, насочени към благоустройството и градско развитие?

[2] http://eucis-lll.us5.list-manage.com/track/click?u=e0ba59dcb487a8983ceda27d9&id=6bd3fdf87a&e=c9da669d35

В някои случаи са налице конкретни оперативни програми, фокусирани върху градско развитие и благоустройството, в други - има части от ОП с акцент върху благоустройството и градско развитие.

2. В такъв случай кои са посредническите органи на регионално или местно равнище, отговарящи за управлението на тези оперативни програми?

   Обикновено посредниците могат да бъдат регионалните органи, звена на централното управление, а в някои случаи - специализирани агенции.

3. Могат ли градове/общините/селата да бъдат крайни получатели на тези средства? Ако е така, по кои оперативни програми?

   Обикновено градовете могат да бъдат крайни получатели на средства чрез междинните звена; тези средства трябва да бъдат използвани за развитието на конкретни инвестиционни приоритети и действия. При определени условия, местните власти могат да действат като посредници, като пряко ръководят ЕСИ фондовете (вж. 4.2.4. Глобални субсидии)

4. В такъв случай как ще се разпределят средствата на местно ниво?

   Обикновено средствата могат да бъдат разпределени чрез различни форми, като покани за участие в търг, преки решения въз основа на статистически данни, съвместни споразумения и др.

5. Какви са инвестиционните приоритети на тези оперативни програми? Всяка ОП по ЕСФ в моята държава се фокусира върху инвестиции приоритет на ЕСФ „интегриране на маргинализирани общности като ромите“?

   Не забравяйте, че действия, свързани с приобщаване на ромите, могат да бъдат предприети по инвестиционния приоритет на ЕСФ „интегриране на маргинализирани общности като ромите“, но също така прегледайте други инвестиционни приоритети на ЕСФ, ЕФРР и ЕЗФРСР.

6. В такъв случай кой прилага този инвестиционен приоритет и как?

   Както знаете, даден инвестиционен приоритет може да бъде приложен в една или няколко оперативни програми и да бъде подкрепен от един или няколко фонда.

8. Кой друг прилага програми за интеграция, съфинансирани от ЕСИ, в моята държава? (Например други общини или региони) Какво мога да науча от техния опит?

   Във вашата държава, вие най-вероятно ще откриете градове и села, които са се възползвали от структурните фондове за периода 2007-2013 г..

9. До каква степен техническата помощ би могла да подпомогне местните власти в достъпа до структурните и инвестиционните фондове?

   Средствата за техническа помощ обикновено се разпределят за административното управление на ЕСИ фондове; Въпреки това също могат да бъдат разпределени и за диагностика, осигуряване на изграждането на капацитет за персонал, помощ при подготовката на проекти и др.

10. Как ще бъдат инвестирани в моята държава средствата, отделени за насърчаване на административния капацитет?

Не забравяйте, че в рамките на ЕСФ има един инвестиционен приоритет (Повишаване на административния капацитет и подкрепа на публичната администрация), който може да осигури подкрепа за вашата местна администрация и на заинтересованите страни, работещи на местно ниво. Тази подкрепа може да се използва за подобряване на капацитета за работата с ромите.

В допълнение, следните контакти на общностно ниво могат да ви предоставят допълнителна информация относно различните оперативни програми, които се прилагат във вашата държава:

Служители на ЕК, отговарящи за вашата държава:

- Генералната дирекция „Регионална политика“ (ГД „Регионална политика“): http://ec.europa.eu/staffdir/plsql/gsys_www.branch?pLang=EN&pId=1819&pDisplayAll=1
- Генерална дирекция „Заетост, социални въпроси и приобщаване“ (ГД „Заетост“) http://ec.europa.eu/staffdir/plsql/gsys_www.branch?pLang=EN&pId=473&pDisplayAll=1

Стъпка 3

Проучете всички възможности за съфинансиране

Намирането на необходимото съфинансиране остава едно от най-големите предизвикателства за достъп до ЕСИ фондове - особено за органите на местната администрация. Въпреки това често строгите изисквания за съфинансиране не следва да пречат на органите на местната администрация да проучва всички свои възможности за съфинансиране:

- В случай на интегрирани действия (например дейности за настаняване), винаги разглеждайте възможността за **комбиниране на финансиране от ЕФРР и ЕСФ** както за „материални“, така и за „нематериални“ инвестиции.
- Общините трябва винаги да проучат възможността за кандидатстване за **съфинансиране от източници на централното и регионалното управление.** Те могат да включват национални фондове, които биха могли да финансират както целеви проекти (например средства на разположение на НСИР или на Национални планове за ромите), така и основните услуги (например средства за образование, заетост, жилищно настаняване и др.).

- Финансирането по ЕСИ дава възможност на огромен финансов „тласък“ за органите на местната администрация. Поради това е силно препоръчително всяка община да **заделя част от своите собствени ресурси за съфинансиране** на интервенции, насочени към насърчаване на социалното приобщаване и намаляването на неравнопоставеността. В зависимост от региона (по-малко развит, преходен, по-развит), някои общини имат право да умножат своите собствени ресурси чрез ЕСИ фондове с до 20 пъти размера на първоначалната им инвестиция (например при по-слабо развитите региони: съфинансиране от 5%).
- За някои операции, може да има **активно участие на частни институции със стопанска и нестопанска цел**; в този случай тези донори биха могли да осигурят част от необходимото съфинансиране (например неправителствени организации, управляващи средства на ЕС с икономическата подкрепата на частни дарители).
- Препоръчва се общините да проучат голямото разнообразие от **други публични и частни източници** - особено във фазата на проектиране. Някои примери на международни донорски организации, известни със (съ)финансиране на инициативи за приобщаване на ромите са Световната банка, „Подслон за човечеството“, Фондация „Отворено общество“ и др.

Стъпка 4

- **Създайте контакти и се учете от другите**

Споделянето на опит по проекти за интеграция на ромите е не само препоръчително на национално или регионално ниво, но дори в по-голяма степен в европейски контекст. Налице е голямо разнообразие от **платформи и мрежи, чиято цел е да се насърчи взаимното учене за приобщаване на ромите** (наред с други въпроси) между европейските градове и региони. Следните мрежи могат да ви представят практически опит от други градове, общини и региони в Европа:

Преглед на платформите и мрежите за местните власти, ангажирани в политиките по приобщаване на ромите

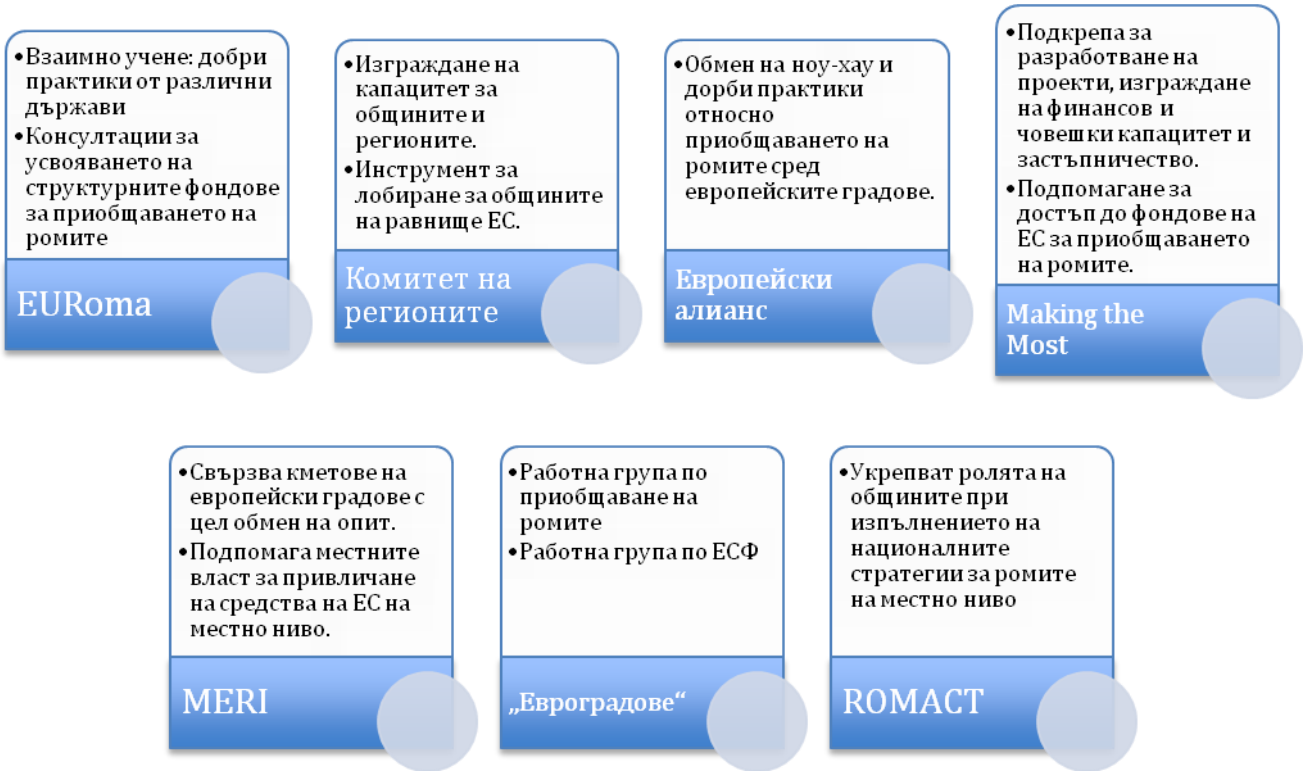

EURoma

EURoma е европейска мрежа, съставена от представители на дванадесет държави членки (България, Чешката република, Финландия, Гърция, Италия, Унгария, Полша, Португалия, Румъния, Испания, Словакия и Швеция), решени да насърчат използването на структурните фондове за повишаване на ефективността на политиките, насочени към ромите и за насърчаване на тяхното социално приобщаване.

Основните цели на EURoma са споделянето на стратегии, инициативи и подходи, учене на базата на опит и най-добри практики, както и разпространението и стандартизирането на такива познания.

В съответствие с тези цели се приемат две работни линии:

- Предаване и обмен на информация чрез вътрешни и външни комуникационни канали.
- Взаимно учене: споделяне на подходи и стратегии, идентификация и предаване на опит, създаване на форум за организацията и управлението на проекти, разработване на общи и напречни продукти.

Във всяка от държавите-партньори има по двама представители:

- Съответният Управляващ орган по ЕСФ
- Органът на държавата членка, отговорен за политиките, насочени към ромската общност или орган, на който делегира своите правомощия.

Освен тези официални представители от всяка държава, EURoma наблюдава все по-голямо участие от различни други заинтересовани страни, като например Управляващите органи по ЕФРР, местни и регионални власти, неправителствени организации, както и международни организации и други страни, заинтересовани от дейността му.

На своя уебсайт мрежата представя обща информация за проекти, добри практики, правни текстове и други ресурси по отношение на ромите и структурните фондове.

Мрежа на учене по ЕСФ: Укрепване на ученето във връзка с политиката за приобщаване на ромите (*EURoma плюс*)

Мрежата за учене в рамките на ЕСФ „Укрепване на политиката за учене за приобщаване на ромите“, известна също като мрежата EURoma плюс, бе създадена през май 2013 с цел засилване на работата, извършена от EURoma. Новата мрежа има за цел да увеличи въздействието и ефективността на структурните фондове за приобщаване на ромите чрез транснационално сътрудничество, като се постигне по-сериозен политически ангажимент за процеса на планиране на програмния период 2014-2020 г. и се гарантира, че поуките от предишния програмен период са включени като политически решения в настоящия. Мрежата е под ръководството на испанския Управляващ орган по ЕСФ и събира управляващите органи по ЕСФ и националните звена за контакт по ромските въпроси от осем държави членки (България, Чешката република, Гърция, Унгария, Италия, Румъния, Словакия и Испания), заедно с представители на Европейската комисия.

В рамките на EURoma плюс се провеждат следните дейности:

- Въз основа на информацията от осем държави е изготвен анализ за това как структурните фондове се усвояват с цел насърчаване на приобщаването на ромите през програмния период 2007-2013; Освен това този документ дава представа за плановете на държавите членки да използват структурните фондове за насърчаване на приобщаването на ромите през следващия програмен период 2014-2020 г.
- Ще бъдат проведени два тематични семинара, фокусирани върху специфични въпроси.
- Две срещи с участници от политическото ниво с цел обмен и сравнение между ситуациите във всяка държава, насърчаване на ангажираността и съпоставяне на напредъка, постигнат за бъдещия програмен период.

EURoma http://www.euromanet.eu/about/index.html

Комитетът на регионите и Платформата за наблюдение на стратегията „Европа 2020“

Комитетът на регионите е основният европейски орган, който обединява региони и общини в ЕС; понастоящем има 353 членове. Това е официална институция на ЕС и има важна консултативна роля, редовно представя становищата си за политиката на сближаване. Това е основният събеседник на ЕК по въпросите на политиката на сближаване и е в **пряк (специален) контакт с регионалните и местни представители**, включително чрез представителствата в държавите членки. Комитетът на регионите осигурява важна взаимна подкрепа и механизми за лобиране за общините.

Освен това Комитетът на регионите управлява **Платформата за наблюдение на стратегията „Европа 2020“** - група от над 160 градове и региони от 28 държави членки на ЕС, която следи как „Европа 2020“ се осъществява на място, като насърчава обмена на добри практики. Платформата осигурява също така ефективен инструмент за изграждане на капацитета на общините и регионите, тъй като предлага специфична подкрепа по тематични въпроси, като например работни групи и насърчаване на обмен по конкретни теми, включително и за приобщаването на ромите.

- Комитет на регионите: http://cor.europa.eu/en/
- Платформа за наблюдение на стратегията „Европа 2020“: https://portal.cor.europa.eu/europe2020/

Европейски алианс на градовете и регионите за приобщаване на ромите

Европейският алианс на градовете и регионите за приобщаване на ромите бе създаден през март 2013 г. от Конгреса на местните и регионални власти на Съвета на Европа с подкрепата на специалния представител на генералния секретар по ромските въпроси. Повече от 120 градове и региони от над 27 държави участват в Алианса.

Алиансът има за цел да **насърчава обмена на ноу-хау и добри практики в областта на приобщаването на ромите сред участващите градове и региони, както и да предостави възможност на участващите градове и региони**, за да говори с един глас, като осигурява платформа за застъпничество по въпроси, свързани с приобщаването на ромите на местно и регионално ниво.

- Европейски алианс на градовете и регионите за приобщаване на ромите http://www.roma-alliance.org/

ROMACT

През септември 2013 г. Съвета на Европа и Европейската комисия стартираха нова програма, наречена ROMACT. В момента тя включва градове и общини от пет държави (България, Унгария, Румъния, Словакия, Италия). Новата програма има за цел да се засили ролята на общините в изпълнението на национални стратегии по ромските

въпроси на местно равнище чрез насърчаване на местни проекти за приобщаване на ромите и осигуряване на подкрепа за достъп до ЕСИ фондове.

- ROMACT
  http://coe-romact.org/

Making the Most of EU Funds for Roma

„Making the Most of EU Funds for Roma“ (MtM) е програма на фондация „Отворено общество“ (OSF), която подкрепя националните и местните правителства при реализирането на целите на „Десетилетието на ромското включване 2005-2015 г.“ - мрежа на европейските правителства (Централна, Югоизточна, Източна Европа и Испания), междуправителствени и неправителствени организации, както и ромското гражданско общество, която се стреми към премахване на дискриминацията спрямо ромите и премахване на неприемливата разлика между ромите и останалата част от обществото; В момента дванадесет държави участват в десетилетието.

MtM предлага **съдействие развитие за разработване на проекти, изграждане на финансов и човешки капацитет и застъпничество** и се стреми да създаде критична маса от съответните правителствени участници на на всички нива, за да се запази приобщаването на ромите на челно място в политическия дневен ред. MtM се занимава с проблеми като слаба видимост на въпросите на ромите в прилагането на политиките на сближаване на ЕС на национално и местно равнище; ресурси и познания, недостатъци; и прекалено бюрократични процедури за финансиране, които блокират достъпа на най-нуждаещите се до права и възможности.

Инструментите на програмата MtM включват Механизъм за създаване на проекти (помощ за разработване на проекти, обучение и застъпничество на местно ниво), Интервенция за менторство (насърчаване на участието на ромите в местните партньорства), средства за недопустими/допълнителни разходи (допълнително финансиране), Програма за изграждане на капацитет. Освен това MtM осигурява анализ и застъпнически услуги, насочени към извличане на изводи и препоръки на ниво политики от опита на терен, събран чрез услуги за генериране на проекти.

- Making the Most of EU Funds for Roma
  http://www.opensocietyfoundations.org/about/programs/making-most-eu-funds-roma
- Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.: http://www.romadecade.org/

Европейска мрежа „Кметове постигат максималното“ (Mayors Making the Most - MERI)

През 2012 г. програмата „Making the Most of EU Funds for Roma“ (вж. по-горе), в сътрудничество с Европейската комисия, стартира нова инициатива за създаване на европейска мрежа на местните власти, които изпълняват - или планират да изпълняват - програми за подкрепа на интеграцията на уязвими групи с фокус върху ромите.

Мрежата, която се нарича „Кметове постигат максималното от фондовете на ЕС за приобщаването на ромите“ (MERI), **насърчава приобщаването и интегрирането на ромите на местно ниво чрез най-добрите практики за споделяне и ученето в рамките на европейските държави** и извежда на преден план резултати и постижения на местно ниво. В допълнение чрез изграждане на капацитет на местно ниво, мрежата MERI планира да **привлече повече средства от ЕС на местно ниво.** Мрежата има за цел да **създаде пространство за обмен сред местните власти на програми за приобщаване на ромите**, за насърчаване на място обучение и платформа видимост за общини, които в крайна сметка прилагане на национални стратегии за интеграция на ромите.

Мрежата MERI е **отворена за всички европейски общини, които се стремят към приобщаване на ромите.** Нейната цел е да се създаде общоевропейска платформа, чрез която да се предлагат възможности за сътрудничество, съвместни програми, туининг и обмен за решаване на предизвикателни въпроси. В момента общините от 15 държави, простиращи се от Балтийския регион, Югоизточна, Централна и Източна Европа до Южен Кавказ, участват в MERI.

MERI: http://www.logincee.org/

„Еврогрaдове“

„Еврогрaдове“ е **Европейската асоциация на големите градове** (с население над 250 000) и има повече от 135 членове в 35 държави. „Еврогрaдове“ играе важна роля в обединяването на усилията на регионалните и столични власти и насърчаване на тяхното участие в работата на ЕС, включително политиката на сближаване, регионалната и социалната политика.

„Еврогрaдове“ е създала две работни групи за градовете участници, които са от особено значение за най-доброто използване на средствата на ЕС за приобщаване на ромите:

- Работната група за приобщаването на ромите се ангажира да се бори с дискриминацията и експлоатацията и за насърчаване на приобщаването на ромите чрез обмен на добри практики за интеграция на ромите; повишаване на информираността на перспективата на града на мобилността в ЕС и приобщаването на ромите в рамките на институциите на ЕС и националните звена за контакт по ромските въпроси; оказване на влияние върху политиката на ЕС за недискриминация и управление на миграцията в рамките на ЕС; изграждане на сътрудничество Изток-Запад в областта на приобщаването на ромите в сътрудничество с фондации „Отворено общество“; осигуряване на финансиране за градове, за да подобрят своите политики за приобщаване на ромите; и справяне с експлоататорското измерение на изолацията на ромите.
- **Работната група по ЕСФ** се фокусира върху гарантиране, че ролята на градовете в Европейския социален фонд е едновременно устойчиа и засилена в предложената програма за периода 2014-2020 г. Работната група се концентрира върху следните преговори за окончателния вид на регламентите за ЕСИ

фондовете, особено за Европейския социален фонд; събиране на данни от градове относно участието на градовете в програмирането на оперативните програми; обмен на опит в областта на стратегиите за лобиране на градовете на национално ниво; и координиране на дейности по политиката на сближаване, по-специално във връзка с пакета за кохезионната политика, както и планирането и развитието на СП.

- „Еврогрaдове“ http://www.eurocities.eu/
- Работна група по приобщаване на ромите: http://www.eurocities.eu/eurocities/activities/working_groups/Roma-inclusion-task-force&tpl=home
- Работна група по ЕСФ: http://www.eurocities.eu/eurocities/activities/working_groups/ESF-task-force-&tpl=home

Стъпка 5

Създайте партньорства и насърчете сътрудничеството

Успешните проекти за приобщаване на ромите на местно ниво изискват партньорство и сътрудничество на четири нива:

Четирите измерения на партньорството

- Вертикално сътрудничеството между централното ниво (държавно управление) и местното ниво: За да се приложи НСИР на практика, е много важно да се приведат в съответствие местните политики с националните стратегии. Това изисква сътрудничество от двете страни.
  - **Как да се насърчи вертикалното сътрудничество:** Централното правителство и неговите съответни министерства и ведомства, отговорни за изпълнението на НСИР, трябва да предоставят на местните власти необходимите съвети и подкрепа, за да се предприемат действия. Местните власти следва да засилят отношенията си със съответните централни държавни органи, като активно демонстрират своите планове и дейности за насърчаване на приобщаването на ромите - управляващите органи на ЕСФ и ЕФРР са ключовите звена за контакт на централно ниво.
- **Хоризонтално сътрудничество** между различните звена на местно ниво: Нуждите и проблемите на ромите винаги засягат отговорностите на различни звена (например жилища, заетост, образование, здравеопазване и др.) и поради това е важно тези звена да работят заедно и да преодолеят тези проблеми чрез интегриран подходи.
  - **Как да се развие хоризонталното сътрудничество:** Важно е всяко звено да помни, че нуждите и проблемите на ромите имат множество измерения и поради това трябва да се решават по следния начин: жилищният проблем не може да бъде решен единствено чрез например дейности по настаняване, трудностите при достъпа до пазара на труда не могат да бъдат решени чрез например трудова дейност само и др. Тези общи цели биха могли да бъдат определени за всяка сфера на отговорност. Препоръчително е едно или две звена да ръководят дейностите за приобщаване на ромите, и следователно консенсусът и ангажираността на всички звена е от съществено значение. Изготвянето на местен план за действие за приобщаване на ромите, например, би засилило този ангажимент.

- **Сътрудничество с гражданското общество:** при планирането на проекти, насочени към приобщаването на ромите, е от съществено значение да бъде включено гражданското общество, особено на ромските организации, в цялата фаза на проекта.

  - **Как да се ангажира гражданското общество и да се насърчи участието:** Организациите на гражданското общество, особено ромските организации, са ключът към успешното прилагане на политиките за приобщаване на ромите. При планиране на интервенции, свързани с приобщаването на ромите, местните власти трябва да се уверят, да се консултират с всички заинтересовани организации на гражданското общество от фазата на планиране нататък (например да попитат за опита им на терен, като ги канят на заседания за планиране и др.). Организациите на гражданското общество могат да служат като основни партньори за изпълнение на дейности, свързани с приобщаването на ромите, тъй като те са тези, които са в пряк контакт не само с ромите, но също така и с всички жители на село/ община/ град. Организациите на гражданското общество също могат да играят важна роля в наблюдението на плановете за приобщаване на ромите - затова се препоръчва да бъдат поканени да участват в Комитетите за наблюдение. Освен това е от решаващо значение, за да се идентифицират и включат ромските лидери или организации, които най-добре представят гласовете на местното ромско население от процеса на консултации нататък; те могат да включват (изборни) представители на местното ромско население, които биха могли да имат капацитета да работят с ромите.

- **Сътрудничество с други участници:** силно препоръчително е да се образуват допълнителни партньорства с изследователски институции (например за оценка на въздействието) или частни компании (особено за проекти за заетост), които подкрепят насърчаването на приобщаването на ромите.

  - **Как да се ангажират други заинтересовани страни:** Оценка на въздействието на всяка от предишните или планираните интервенции дава възможност за коригиране и адаптиране на всякакви бъдещи планове, свързани с приобщаването на ромите, и следователно гарантира постигането на целите. Независими (местни) изследователски институции могат да служат като отлични партньори за предоставяне на такава обективна оценка на многоизмерни въздействия. Поради това се препоръчва на местните власти да възлагат извършване на проучвания от предишни/планирани проекти за приобщаване на ромите. Факултети в областта на социологията, градоустройство и регионално планиране, икономика, социални дейности/ социални услуги, медицина и др. могат да предлагат ценни знания и опит за извършване на този вид изследвания. По отношение на проекти в сферата на заетостта и достъпа до пазара на труда,

сътрудничеството с (местни) частни фирми е ключът към успеха. Местните власти трябва да убедят компаниите в значението на приобщаването на ромите и ролята на заетостта в този процес. Местните власти могат да постигнат споразумения с компании, които предоставят стимули за насърчаване на обучението и заетостта на ромите. Местните власти могат също така да въведат социални клаузи в обществените поръчки; например, биха могли да включват критерии за възлагане в системите си за оценка, които благоприятстват компании, които предоставят обществени услуги, като в същото време улесняват заетостта на изолирани групи като ромите.

5. Потенциални възможности за местните власти, за да получат достъп до европейските структурни и инвестиционни фондове като инструмент за насърчаване на приобщаването на ромите

5.1 Четири модела за достъп до структурните и инвестиционните фондове на местно ниво

Както е описано в глава 3.4, има различни потенциални ситуации за прилагане на ЕСИ фондове като финансов инструмент за насърчаване на приобщаването на ромите. Четирите модела по-долу представляват примери за това как местните власти биха могли да получат достъп до финансиране по ЕСИ за техните програми за приобщаване на ромите. Някои механизми се прилагат във всички държави, а други не. Независимо от това, трябва да се отбележи, че основният достъп до ЕСИ фондове остават стандартни покани за представяне на предложения.

5.1.1 Инициативи за водено от общностите местно развитие (CLLD)

Какво представлява?

Инициативите за водено от общностите местно развитие (CLLD),е метод за насърчаване на местните заинтересовани страни, особено на гражданското общество и местните икономически субекти, в местен проект. Фокусира се върху разработването и прилагането на интегрирани местни стратегии за подпомагане на селските райони в прехода към по-устойчиво бъдеще. Това може да бъде особено подходящ инструмент във времена на криза, който позволява на местните общности да докажат, че могат да се предприемат конкретни стъпки под формата на икономическо развитие, които са по-интелигентни, по-устойчиви и по-приобщаващи в съответствие със стратегията „Европа 2020“.

Оперативните програми за новия програмен период 2014-2020 г. могат да предвиждат използването на този механизъм в определени случаи: особено градските квартали за ЕСФ и селските райони за ЕЗФРСР. За повече подробности относно целите и изискванията за

инициативите CLLD, моля, вижте Правилника за ЕСИ фондове.

Кога се използва?

Този модел е идеален за прилагане на местни действия за насърчаване на приобщаването на ромите в рамките на националните и регионалните програми на ЕСФ. Средствата от ЕСФ могат да бъдат допълнени от други фондове (например по линия на ЕФРР, ЕЗФРСР). Размерът на населението на местни/регионални власти за тези видове инициативи не трябва да бъде по-малко от 10 000 и повече от 150 000.

Кои действия могат да бъдат подкрепени?

В съответствие с инвестиционните приоритети на ЕСФ и в контекста на това ръководство, дейностите CLLD трябва да насърчават интеграцията на маргинализираните общности като ромите. Освен това дейностите, свързани със следните ЕСФ приоритетни области, могат и трябва да допълват този интеграционен процес:

- Достъп до заетост
- Устойчива интеграция на младежи (по-специално които не учат, не работят и не се обучават)
- Намаляване на ранното отпадане от училище
- Насърчаване на равенството между половете
- Социо-трудова интеграция на хора, които са максимално отдалечени от пазара на труда
- Борба срещу дискриминацията
- Насърчаване на социалната икономика и социалното предприемачество

CLLD проекти също подкрепени от финансиране от ЕФРР могат да включват дейности, свързани с:

- Инвестиции в здравна и социална инфраструктура за подобряване на достъпа до здравни и социални услуги
- Подкрепа за физическото и икономическото възстановяване на изостаналите градски и селски общности

CLLD с подкрепата и на средства от ЕЗФРСР може да се справи с микро-региони в неравностойно положение, където са разположени много ромски селски населени места.

- Брошура на Европейската комисия за този вид инициативи: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/community_en.pdf
- Ръководство за водено от общностите местно развитие за местните участници: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_clld_local_actors.pdf
- Ръководство за водено от общностите местно развитие за местните участници: Ръководство за водено от общностите местно развитие в ЕСИ фондове http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_community_local_development.pdf
- Регламенти относно ЕСИ фондовете (CLLD: Глава II, член 32 и 33): http://new.eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1303&from=EN

5.2.1 Устойчиво градско развитие

Какво представлява?

В рамките на ЕФРР, има специфични разпоредби за устойчиво градско развитие. В регламентите относно ЕФРР е посочено, че фондът подкрепя, в рамките на оперативните програми, устойчиво градско развитие чрез стратегии, които определят интегрирани действия за справяне с икономическите, екологичните, климатичните, демографските и социалните предизвикателства в градските райони. Тези проекти трябва да бъдат изпълнени чрез интегрирани териториални инвестиции (вж. регламенти относно ЕСИ фондовете в препратките по-долу) или чрез специфична оперативна програма, или чрез конкретна приоритетна ос. В своето СП, всяка държава членка следва да установи принципите за избор на градски райони, където да бъдат изпълнени интегрирани действия за устойчиво градско развитие и индикативно разпределение за тези действия. Вашият Управляващ орган по ЕФРР трябва да ви информира за критериите за подбор и отпускане на средства за вашата страна (вж. глава 4.2, Стъпка 2 „Информирайте се“).

Във всяка държава, най-малко 5% от средствата, отпускани по ЕФРР за „Инвестиции за растеж и работни места“, следва да се заделят за интегрирани действия за устойчиво градско развитие, където градските, под-регионални или местни органи, отговорни за прилагане на устойчиви градски стратегии, са отговорни за стопанисване и/или за изпълнение (например посредством глобални субсидии, вж. чрез глобални субсидии, вж. глава 5.2.4) на тези проекти.

Кога се използва?

Стратегиите за устойчиво градско развитие са идеални за справяне с проблемите на ромите, живеещи в градските райони; Ето защо тези проекти са силно препоръчителни при ситуации с роми, живеещи в градските квартали (например вж. ситуация 1 и 2, глава 3.2). Стратегиите за устойчиво градско развитие са основани на териториален подход и могат да обхващат специфични области, включително квартали или зони, в които живеят роми. Те трябва да бъдат всеобхватни и да се справят с проблемите и нуждите на всички жители на района, като се вземат предвид нуждите на маргинализираните общности, като ромите.

Предишен опит с финансирани от ЕФРР проекти (например URBAN, URBACT) показва положителните ефекти на проекти за устойчиво градско развитие. Съответните уебсайтове също предоставят съществена информация, инструменти и поуки, извлечени от опита, насочени към интеграция на ромите в градските райони (вж.

Кои действия могат да бъдат подкрепени?

Кои действия могат да бъдат подкрепени? В контекста на това ръководство, стратегиите за устойчиво градско развитие трябва да бъдат насочени към инвестиционния приоритет на ЕФРР „насърчаване на социалното приобщаване, борбата с бедността и всякаква дискриминация“. Тези стратегии могат да бъдат допълнени с някой от следните инвестиционни приоритети на ЕФРР:

Насърчаване на устойчиво развития транспорт и премахване на участъците с недостатъчен капацитет в ключови мрежови инфраструктури	Насърчаване на заетостта и подкрепа за мобилността на работната сила	Инвестиране в образование, обучение и професионално обучение за умения и учене през целия живот чрез развитието на инфраструктура за образование и обучение.	Повишаване на институционалния капацитет на публичните власти и заинтересовани страни и ефективна публична администрация

- URBAN II: http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/social_inclusion_fight_against_poverty/g24209_en.htm
- ROMA-Net (проект URBACT 2009-2013 г.): http://urbact.eu/en/projects/active-inclusion/roma-net/homepage/
- Градско развитие в ЕС: 50 проекта, подкрепени от ЕФРР по време на периода 2007-2013 г.: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/50_projects/urban_dev_erdf50.pdf
- Регламенти относно ЕСИ фондовете (Интегрирани териториални инвестиции: Глава III, член 36): http://new.eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1303&from=EN

5.3.1 Интегрирани операции по жилищно настаняване

Какво представлява?

Интегрираните операции по настаняване са интервенции, които съчетават дейности по настаняване с по-нататъшни действия (например в областта на образованието, здравеопазването, заетостта), които улесняват приобщаването на социално изолираните общности. Този вид операции е много препоръчителен за интервенции по настаняване на маргинализирани общности, тъй като интегрираният подход е ключът към намаляване или ограничаване на риска от сегрегация. В рамките на тематична цел 9, регламентът относно ЕФРР включва инвестиционен приоритет, който се фокусира върху насърчаване на социалното приобщаване, борбата с бедността и всякакъв вид дискриминация; това включва предоставянето на помощ за физическо, икономическо и социално възстановяване на изостаналите общности в градските и селските райони.

Кога се използва?

Когато планирате дейности по настаняване за маргинализирани роми и/или не-ромски общности, интегрираният подход е идеален начин за намаляване на сегрегацията на тези общности и проправя пътя към пълна интеграция в обществото. Този модел е много препоръчителен за ситуации с ромските общности, живеещи в сегрегирани градски и крайградски квартали (виж Ситуация 2, глава 3.2.)

Кои действия могат да бъдат подкрепени?

Прилагането на интегрирания подход е изискване за получаване на финансиране от ЕФРР за дейности по настаняване, насочени към маргинализирани общности. При разработването на този вид операция трябва да се избягва всякакъв вид сегрегация. Препоръчително е интервенциите по настаняване да се комбинират с действия, които допълнително насърчават приобщаването на маргинализираните общности в следните области:

Образование	Здравеопазване	Социални дейности	Заетост и сигурност	Мерки за десегрегация

Не забравяйте, че финансирането от ЕФРР може да бъде допълнено с финансиране от ЕСФ за „интеграция на маргинализирани общности“ (вж. глава 3.3.3.). Затова тези два фонда са

идеалната комбинация за интегрирани операции по настаняване.

Два примера от Испания:

- Тематичен доклад за разпространението на програмата. Програма за настаняване и социална интеграция в Мадрид: http://urbact.eu/fileadmin/Projects/Roma_Net/outputs_media/Thematic_report_rehousing__LC2_Almeria.pdf
- Интеграцията помага на ромите да станат пълноправни членове на европейското общество (Авилес): http://europa.eu/ey2012/BlobServlet?docId=737&langId=en

5.4.1 Глобални субсидии

Какво представляват?

Глобалните субсидии са механизъм, при който дадена държава членка или управляващият орган могат да поверят управлението и изпълнението на част от оперативна програма на едно или повече междинни звена, включително местни власти, институции за регионално развитие или неправителствени организации. Това възлагане на отговорностите по управлението позволява да се достигне по-ефективно до целеви групи, които биха могли да бъдат ромско население.

При прилагането на този механизъм, посредническият орган, който поема отговорност за управлението на средствата, трябва да има предвид техническия и отчетен капацитет, необходим за управление на тези средства. Предвид това глобалните субсидии имат някои предимства:

- Финансирането преминава директно към междинния орган за управление, разпределение и разпространение;
- Междинният орган е свободен да изготвя свои собствени правила за работа и администриране;
- Гъвкави и лесни за използване системи за прилагане, 100% авансово финансиране.

Кога се използват?

Този механизъм обикновено се използва за изпълнение на малки програми на местно ниво. Местните власти, които обмислят прилагането на тази опция за дейности за приобщаване на ромите, следва да имат пълно разбиране за оперативните програми, които се изпълняват в тяхната държава (вж. глава 4.2, Стъпка 2 „Информирайте се“), с цел да се гарантира, че техните планове са в съответствие с целите на съответната ОП . Освен това в съответствие с разпоредбите Междинното звено предоставя гаранции за платежоспособността си и компетентността си в съответната област да предприеме планираните дейности.

Схемите за глобални субсидии предвиждат възможност за консорциуми (например група местните власти), които да действа като един междинен орган. Тази опция се препоръчва особено за малките местни власти с малък технически капацитет.

Кои действия могат да бъдат подкрепени?

Действията, подкрепяни в рамките на глобални субсидии, трябва да бъдат в съответствие с целите на Оперативната програма, която се изпълнява във всяка страна. Глобалните субсидии могат да включват, между другото:

Малки субсидии за изграждането на капацитета на гражданското общество и ромските организации	Целеви суми за конкретни действия в сферата на образование, заетост, социални интервенции, здравеопазване и др.	Субсидии, определени за няколко партньори (например местната администрация заедно с НПО за изпълнението на конкретни проекти).

Глобални субсидии:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/vm20002006/chap4_en.htm

- Глобални субсидии за по-добро прилагане на европейските програми (Европейски център за обучение в Париж): http://www.etcp.fr/component/content/article/90

5.2 Примери за усвояване от местните и регионалните власти на структурните и инвестиционните фондове за приобщаване на ромите

Примери за използване на ЕСФ от местните и регионалните власти за приобщаване на ромите

Ювяскюля, **Финландия**, където градските власти наемат социални медиатори да работят с ромската общност за подкрепа на заетостта, за домашно училище и за придружаване на лица в техните контакти със социалните служби и тези на пазара на труда;

Комитет по професионално образование окръг Лаут, **Ирландия**, който е получил финансиране от ЕСФ за образователна програма за ирландски роми: обучение по смятане и грамотност, помощи за обучение, учебни материали за бавно учащите, осигуряване на грижи за стажанти, класове извън площадката и междукултурно обучение за персонала в образователната система;

Местната власт в Летановце, **Словакия**, е получила подкрепа по ЕСФ за социални и обществени работници под формата на класически подкрепа за социални дейности, интервенции и консултации, за да помогне семействата в риск или в кризисни ситуации; насърчаване на дейности за свободното време на младите хора; развитие на банка за дрехи и хранителни продукти; насърчаване на посещаването на училище; превантивни медицински прегледи и ваксинации; подобрено сътрудничество и отношения с полицията и съдействие при намиране на работа;

ЕСФ може да се използва за развитие на ромска икономика. Общинският орган на Францещи, Валчеа, **Румъния** използва оперативна програма за развитие на човешките ресурси, приоритетна ос 6, насърчаване на социалното приобщаване, интервенция 6.1 Развитие на социалната икономика за създаване на 23 работни места в предприятие на социалната икономика, развитието на дневен център за 30 деца и осигуряване на професионално обучение за генериране на доходи;

В **Италия**, ЕСФ е предоставил 936 000 евро на местните власти за курсове за обучение за подобряване на уменията на социалните работници в областта на здравеопазването и социалните грижи. 220 000 евро са били разпределени на Болцано и Емилия-Романя за социални кооперативи, професионално ориентиране, сертифициране и лични пътеки. Лацио е получил 360 000 евро за стажове в здравеопазването и продажбите на дребно;

В повечето случаи в **Чешката република,** се използва помощта на ЕСФ от 2005 г. насам, когато местната власт назначава координатор и клуб за националните малцинства. По оперативната програма за човешките ресурси и заетостта проектът за предотвратяване на социалната изолация в местностите с ромско население е получил 185 000 евро, за да се осигури образование (посещаване на училище, помощ с домашните, развитие на двигателни умения, компютърна грамотност, съвместни дейности с родителите), социално консултиране (например против задлъжняване, семейни трудности, конфликти на работното място),

обучение за пазара на труда (автобиографии, формуляри и стаж), придружени от система от индикатори и мониторинг (например брой на участниците).

Примери за местните и регионалните власти, които използват подкрепа от ЕФРР за приобщаване на ромите

Северна пуста, **Унгария**, където местната власт в Нийрегхаза получава 1,57 милиона евро финансиране от ЕФРР за развитие на инфраструктура и на общността за десегрегация и интегрирано градско развитие (жилищни ремонти, детска градина, пътища, площадки);

В Лимасол, **Кипър**, столицата, средствата от ЕФРР, се използват на общинско ниво в тези области, в които живеят роми, за подобряване на пътища, вода, улично осветление, пешеходни пътеки, засаждане на дървета, велосипедни алеи, детски площадки, за предотвратяване на преждевременното напускане на училище, обучение по гръцки език (ромите обикновено говорят турски);

Образование в Храбушице, Ослан, **Словакия**, за изграждане на училищни сгради, ремонт, модернизация, придружена от след-училищни дейности;

Преустройство на общински културен център, Галанта, **Словаки,** с фокус върху културни и социални събития (Ромафест, изкуство, театър, лекции, дебати, изложби, младежки клуб и концерти);

Южна **Финландия** през 2009-2012 г., където проект на стойност 34 000 евро на звеното за социални услуги в община Хелзинки и местен колеж осигуряват помощ за ромското население за завършване на основно образование, достъп до професионални и висши училища, стажове, намиране на работа, както и подпомагане на млади ромски семейства за съвместяване на семейния живот и ученето.

Местната власт в Острава, **Чешка република**, използва 238 000 евро, за да реконструира технически опустошен, но обитаван жилищен в социално изолирана област. Инвестицията включва пълно техническо обновяване на интериорни площи, изграждане на нови жилища, смяна на стара дограма и освежаване на външната мазилка с цел енергоспестяване и други екологични аспекти.

Примери за местни и регионални власти, които комбинират ЕСФ и ЕФРР

Южна пуста, **Унгария**, където местната власт на Ходмезоварашей комбинира ЕСФ и ЕФРР, за да разработи интегрирана детска градина и училище за роми и други деца;

Емилия-Романя, **Италия**, където 1,9 милиона евро от ЕФРР и ЕСФ за заделени за програмни за синтите и ромите, започнала с посещение на работници на терен на лагерите и насоки за център по заетостта, изпит за правоспособност, изготвяне на автобиография, умения за търсене на работа и програма за междуличностни умения.

Местната благотворителна организация в Хеб, **Чешка република**, използва финансиране от ЕФРР (650 000 евро) и ЕСФ (755 000 евро), за да реконструира и оборудва център за социални услуги. Осигурява комплекс от услуги като подслон, социална рехабилитация, социално консултиране и образователни дейности за предотвратяване и борба със социалната изолация.

Местният орган на Орлова, **Чешка република**, използва финансиране от ЕФРР (280 000 евро) и от ЕСФ (330 000 евро) за разработване на читалище. Предоставя социални услуги за

деца, младежи и техните родители, като например социално консултиране, социални услуги за активиране за семейства с деца и дейности за свободното време.

Важни уебсайтове

ЕС, ГД „Правосъдие“:
http://ec.europa.eu/justice/

ЕС, ГД „Правосъдие“ и ромските въпроси:
http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/index_en.htm

Интерактивна карта на ЕК с местните власти, които работят по приобщаването на техните ромско население:
http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1860&furtherNews=yes

Агенция на ЕС за основните права:
http://fra.europa.eu/en/theme/roma

Мрежа EURoma:
http://www.euromanet.eu/about/index.html

Уебсайте на стратегията „Европа 2020“:
http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm

Europe Direct:
http://europa.eu/europedirect/index_en.htm

Европейски социален фонд и ромите:
http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=63&langId=en

Политика за сближаване на ЕС 2014-2020 г:
http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_en.cfm

Национални стратегии за интеграция на ромите:
http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/national-strategies/index_en.htm

Регламенти относно ЕСИ фондовете (17 декември 2013 г.):
http://new.eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1303&from=EN

Контакти за вашата държава:

Управляващ орган по ЕСФ във вашата държава:
http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=524&langId=en

Управляващ орган по ЕФРР във вашата държава:
http://ec.europa.eu/regional_policy/manage/authority/authority_en.cfm

Служители на ЕК, отговарящи за вашата държава:
ГД „Регионално развитие“:
http://ec.europa.eu/staffdir/plsql/gsys_www.branch?pLang=EN&pId=1819&pDisplayAll=1
ГД „Заетост“:
http://ec.europa.eu/staffdir/plsql/gsys_www.branch?pLang=EN&pId=473&pDisplayAll=1

Съкращения и акроними

ГОР	Годишен обзор на растежа
CLLD	Водено от общностите местно развитие
КР	Комитет на регионите
CSR	Специфични препоръки за отделните държави
ГД „Заетост“	Генерална дирекция „Заетост, социални въпроси и приобщаване“
ГД „Регионална политика“ (Европейска комисия)	Генерална дирекция „Регионална политика“
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейската комисия
ЕФМДР	Европейската морска и фонд за рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕСИ	Европейските структурни и инвестиционни фондове
ЕС	Европейски съюз
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale
MERI	Европейската мрежа „Кметовете постигат максималното“
MtM	Making the Most of EU Funds for Roma
НСИР	Национални стратегии за интегриране на ромите
НПР	Национални програми за реформи
ОП	Оперативна програма

СП	Споразумение за партньорство